

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نقشہ جامع مدیریت اسلامی

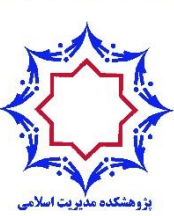
(نجا)

حوزہ پژوهش

پژوہش: کارکرہ بنیادین مدیریت اسلامی

تطارت علمی: دکترا علی رضانیان

مسؤل کارکرہ: حجت الاسلام دکترا ولی اللہ تعی پورفر

شورای عالی انقلاب فرهنگی
شورای تخصصی تحول و ارتقای علوم انسانی

کارگروه رشته مدیریت

کارگروه بنیادین مدیریت اسلامی

نقشه جامع مدیریت اسلامی (نخا)

به همراه نقد استادان مدیریت و علوم انسانی

حوزه پژوهش

گام اول: طراحی و تدوین (مرحله انجام شده)

گام دوم: بررسی و تصویب:

اجماع نخبگان (محقق شده) +

تصویب نهایی (مرحله جاری) +

گام سوم: تولید محتوا (مرحله آینده)

(ویرایش ششم)

عنوان و نام پدیدآور	: نقشه جامع مدیریت اسلامی، «نجما» حوزه پژوهش/ پژوهش کارگروه بنیادین مدیریت اسلامی، کارگروه رشته مدیریت، شورای تخصصی تحول و ارتقای علوم انسانی، شورای عالی انقلاب فرهنگی؛ نظارت علمی علی رضائیان؛ مسئول کارگروه: ولی الله نقی پور فر؛ ویرایش رضائی، نقی پورفر؛ [برای] پژوهشکده مدیریت اسلامی.
وضعیت ویراست	: ویراست ۶.
مشخصات نشر	: قم: دانشگاه قم، انتشارات، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۶۹۴ص: جدول (رنگی)، نمودار (رنگی).
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۳۶-۳۹-۲
یادداشت	: کتابنامه
عنوان دیگر	: «نقشه جامع مدیریت اسلامی» (نجما) حوزه پژوهش، همراه با نقد استادان مدیریت و علوم انسانی.
موضوع	: تحقیق -- ایران -- مدیریت -- آینده نگری
موضوع	: Research -- Iran -- Management -- Forecasting
موضوع	: مدیریت -- ایران -- آینده نگری
موضوع	: Management -- Iran -- Forecasting
موضوع	: مدیریت (اسلام)
موضوع	: Management -- Religious aspects -- Islam
شناسه افزوده	: رضائیان، علی، ۱۳۲۳
شناسه افزوده	: Rezaian, Ali
شناسه افزوده	: ولی الله نقی پور فر
شناسه افزوده	: Naghipour far , Vli Allah
شناسه افزوده	: شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای تحول و ارتقاء علوم انسانی
شناسه افزوده	: دانشگاه قم، پژوهشکده مدیریت اسلامی
شناسه افزوده	: دانشگاه قم، انتشارات
رده بندی کنگره	: Q180 / الف ۹ ن ۱۳۹۷ ۷
رده بندی دیویی	: ۴۰۹۵۵/۰۰۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۵۹۶۷۶۲

انتشارات دانشگاه قم

عنوان: «نقشه جامع مدیریت اسلامی» (نجما) همراه با نقد استادان مدیریت و علوم انسانی
 پژوهش: کارگروه بنیادین مدیریت اسلامی، کارگروه رشته مدیریت، شورای تخصصی تحول و ارتقای علوم انسانی
 شورای عالی انقلاب فرهنگی
 نظارت علمی: علی رضائیان
 مسئول کارگروه: ولی الله نقی پور فر
 ویرایش: رضائی-نقی پورفر
 نظارت فنی و صفحه آرایی: سیدعلی رضا رضائی
 چاپ دوم ویرایش ششم: زمستان ۱۳۹۸
 شمارگان: ۵۰۰ نسخه
 بها: ۹۵۰،۰۰۰ ریال
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۳۶-۳۹-۳

کلیه حقوق مادی و معنوی برای کارگروه بنیادین مدیریت اسلامی محفوظ است.

قم، بلوار الغدیر، دانشگاه قم، اداره چاپ و انتشارات دانشگاه

تلفن: ۰۲۵۳۲۱۰۳۳۴۴ نمابر: ۰۲۵۳۲۱۰۳۳۴۵

ما هفتاد سال یا بیش تر است که دانشگاه داریم؛ از زمان امیرکبیر تا حالا مدرسه
داشتیم، دانشگاه داریم نگذاشتند که مدرسه ما و دانشگاه ما درست درس بخوانند فرهنگ
ما هنوز فرهنگ استعمار است، راه اصلاح یک مملکت، فرهنگ آن مملکت
است اصلاح باید از فرهنگ شروع بشود.

صحیفه امام خمینی، ج ۱، ص ۳۹۰

این که بنده درباره علوم انسانی در دانشگاه ها و خطر دانش های ذاتاً مسموم هشدار داده ام به خاطر همین است. این علوم انسانی که امروز رایج است محتوایی دارد که پایتأ معارض و مخالف با حرکت اسلامی و نظام اسلامی است، مکتبی بر جهان بینی دیگری است، حرف دیگری دارد، هدف دیگری دارد، وقتی این ها رایج شد، مدیران بر

اساس این ها تربیت می شوند، همین مدیران می آیند در رأس دانشگاه، در رأس اقتصاد کشور، در رأس مسائل سیاست داخلی، خارجی و امنیت و مانند آن قرار می گیرند.

مقام معظم رهبری (۱۳۸۹/۷/۲۸)

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم

بسم الله الرحمن الرحيم

... سعی بلیغ شما در تدوین این مدیریت اسلامی و کوشش چندین ساله شما ان شاء الله
مشکور ولی عصر (عج) باشد، اخلاص عمل شما سرمایه دنیا و آخرت خواهد بود و این
همایش وزین هم «دکتر مصلح ملکوتی ثامن الحجج علی بن موسی الرضا (ع) مستقر
است که از برکات آن مصلح ان شاء الله همه کسانی که با ایراد مقال یا ارائه

مقاله، بروزن علمی این همایش افزودند و می افزایند، ذات اقدس الهی به احسن وجه پذیرد.

... و از همه شما اساتید بزرگوار و نخبگان و فرهیختگان؛ حوزوی و دانشگاهی که رنج بلیغی را تحمل فرمودید، و در تدوین این

نقشه جامع، سعی سازنده ای را اعمال کردید و می کنید حق شناسی می کنیم.

بخشی از پیام آیت الله جوادی آملی به سوین نشست ملی نقشه جامع مدیریت اسلامی؛ ۱۳۹۵/۱۱/۶

«بسم الله الرحمن الرحيم»

مقدمه نشر کتاب «نجم» ویرایش ششم

به حمد و شکر الهی، حاصل تلاش علمی مستمر هفت ساله «کارگروه بنیادین مدیریت اسلامی»، در تعامل با جامعه علمی نخبگان علم مدیریت و علوم انسانی در حوزه و دانشگاه، ابتدا در قالب کتاب «پیش‌نویس نقشه جامع مدیریت اسلامی»، حوزه پژوهش، ویرایش چهارم، به همراه مصاحبه با جامعه علمی حوزوی و دانشگاهی، در سال ۱۳۹۵ منتشر گردید؛ سپس با برگزاری نشست ملی سوم، ویرایش پنجم «نجم» در سال ۱۳۹۶، به دست آمد.

در ادامه، با بررسی نهایی مصاحبه‌ها (۱۳۹۴) و نشست‌های ملی اول (۱۳۹۲)، دوم (۱۳۹۳) و سوم (۱۳۹۵)، متن نهایی «نقشه جامع مدیریت اسلامی» حوزه پژوهش (ویرایش ششم)، به همراه مصاحبه‌ها و نشست‌های ملی، در قالب کتاب حاضر، به ثمر نشست.

این تلاش علمی، به اعتراف برخی از صاحب‌نظران در شورای تحول و جامعه علمی، اولین تلاش علمی معتبر، در تدوین نقشه جامع یک علم، در عرصه علوم انسانی است و خود می‌تواند الگویی برای تدوین نقشه جامع رشته‌های دیگر علوم انسانی تلقی گردد.

متن حاضر، «نجم» (ویرایش ششم)، به عنوان ویرایش نهایی، ترکیبی از ویرایش پنجم «نجم» به اضافه شرح ویرایش پنجم، در قالب نکات ذیل آن می‌باشد.

این متن بدون شرح، موضوع بررسی شورای تحول به عنوان «نقشه جامع مدیریت اسلامی»، حوزه پژوهش، به عنوان «سند راهنمای پژوهش‌های مدیریت اسلامی» می‌باشد.

در این نسخه از نشر «نجم»، مصاحبه‌ها بر اساس هماهنگی با بخش‌ها و فصل‌ها و گفتارهای «نجم» تنظیم گشته، براساس دستاوردهای هفت ساله کارگروه بنیادین، توضیحات آن به جامعه علمی، تکمیل گردیده است.

بر همین سیاست، خلاصه مذاکرات با جامعه علمی، در نشست‌های ملی اول تا سوم، در ادامه کتاب، با حفظ فضای نسبی نشست‌ها، تنظیم گردید.

به جهت انتقال آخرین نظرات جامعه علمی، و هماهنگی بیشتر محتویات، مصلحت دیده شد، در نظم ملحقات کتاب «نجم»، ترتیب گزارش گفت‌وگوی علمی نشست‌ها، از نشست سوم تا نشست اول باشد؛ خصوصاً که بنای در نشست ملی اول «نجم»، استماع دیدگاه جامعه علمی بود تا پاسخ و توضیحات کارگروه بنیادین؛ از این‌رو، در این نشست، غلبه بر طرح‌نقدها، پرسش‌ها و ابهامات جامعه علمی، و استماع کارگروه بنیادین جهت بررسی بیشتر می‌باشد.

برای تحقق پژوهش‌های معتبر مدیریت اسلامی، همان‌گونه که در نمودار ۲ در «نجم» آمده است، از گام‌های چهارگانه «تدوین نقشه جامع مدیریت اسلامی»، «تصویب نقشه»، «تدوین سند راهبری

و تمهید الزامات اجرایی پژوهش‌های مدیریت اسلامی»، «جریان هماهنگ و مکمل انجام پژوهش‌ها»، گام اول به ثمر نشسته است؛ حال ضرورت دارد، گام‌های دوم و سوم، حقا ادا شود؛ تا این پژوهش‌ها بر اساس رهنمودهای «نجما» به وسعت، ابتدا در قالب پایان‌نامه‌های ارشد و رساله‌های دکتری، و به موازات آن، در قالب پژوهش‌های گسترده جامعه علمی مشتاق و توانمند، انجام پذیرد.

«و من الله التوفیق و علیه التکلان»

ولی‌الله نقی‌پورفر، مسئول پژوهشکده مدیریت اسلامی

اسفند ۱۳۹۷

فهرست اجمالی

۱	مقدمه ناظر علمی نقشه جامع مدیریت اسلامی دکتر علی رضائیان
۵	مقدمه کارگروه بنیادین مدیریت اسلامی
۱۷	مقدمه
۲۵	بخش اول: کلیات و مفاهیم اساسی
۲۷	مقدمه
۲۷	فصل اول: کلیات
۲۸	گفتار اول: بیان مسأله
۲۹	گفتار دوم: ضرورت و اهمیت
۳۱	گفتار سوم: هدف پژوهش
۳۲	گفتار چهارم: بهره‌برداران (ذی‌نفعان)
۳۳	گفتار پنجم: نتایج و کاربردها
۳۳	گفتار ششم: پیش‌فرض‌های اساسی
۳۵	گفتار هفتم: سؤال‌های پژوهش
۳۵	گفتار هشتم: منابع
۳۶	گفتار نهم: روش و فرایند طراحی «نجما»
۴۲	گفتار دهم: واژگان کلیدی
۴۲	گفتار یازدهم: زمان‌بندی طراحی و تصویب نقشه و تولید محتوا
۴۳	فصل دوم: مفاهیم اساسی
۴۳	گفتار اول: نقشه علم مدیریت اسلامی
۴۷	گفتار دوم: جامعیت «نجما»
۴۸	گفتار سوم: مدیریت اسلامی
۵۹	گفتار چهارم: روش‌شناسی پژوهش در مدیریت اسلامی (اجتهاد جامع)
۶۱	گفتار پنجم: سیر کلی مباحث «نجما»
۶۳	بخش دوم: مبانی محتوایی مدیریت اسلامی
۶۵	مقدمه
۶۷	فصل اول: مبانی عام: پیش‌فرض‌های ناظر به علوم انسانی
۶۷	گفتار اول: ضروریات اسلامی
۶۸	گفتار دوم: آرا و نظریه‌های معتبر اسلامی
۶۹	فصل دوم: مبانی خاص: پیش‌فرض‌های ناظر به علم مدیریت اسلامی
۶۹	گفتار اول: ضروریات اسلامی
۷۲	گفتار دوم: آرا و نظریه‌های معتبر اسلامی
۷۵	فصل سوم: مبانی اخص
۷۷	بخش سوم: مسائل مدیریت اسلامی
۷۹	مقدمه
۸۱	فصل اول: مسائل نظری (توصیفی-تجویزی)
۸۲	گفتار اول: مسائل کلی مدیریت اسلامی
۸۳	گفتار دوم: مسائل تفصیلی مدیریت اسلامی

۸۹.....	فصل دوم: مسائل الگویی (اسوه‌ای).....
۹۰.....	گفتار اول: مسائل الگویی تدبیر ولایی الهی.....
۹۶.....	گفتار دوم: مسائل الگویی مدیریت ولایی شیطانی.....
۹۹.....	بخش چهارم: روش‌شناسی پژوهش در مدیریت اسلامی (اجتهاد جامع).....
۱۰۱.....	مقدمه.....
۱۰۳.....	فصل اول: مبانی روشی (مبانی اجتهاد جامع).....
۱۰۴.....	گفتار اول: تعریف اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی.....
۱۰۶.....	گفتار دوم: منابع اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی.....
۱۰۸.....	گفتار سوم: ابزارها و روش‌های اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی.....
۱۱۰.....	گفتار چهارم: پیش‌فرض‌های اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی.....
۱۱۷.....	گفتار پنجم: چارچوب‌های حاکم بر اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی.....
۱۲۰.....	گفتار ششم: اصول و قواعد اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی.....
۱۲۲.....	گفتار هفتم: شرایط اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی.....
۱۲۳.....	گفتار هشتم: مراتب اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی و مراحل آن.....
۱۲۸.....	گفتار نهم: راه‌کارهای کشف مسائل.....
۱۳۱.....	گفتار دهم: اولویت‌شناسی در پژوهش‌ها.....
۱۳۶.....	گفتار یازدهم: روی‌کردهای پژوهش.....
۱۳۷.....	گفتار دوازدهم: اعتبار پژوهش‌ها (حجیت شرعی پژوهش‌ها).....
۱۴۷.....	فصل دوم: الزامات روشی.....
۱۴۷.....	گفتار اول: تدوین و رعایت نظام‌نامه علمی و اخلاقی پژوهش.....
۱۴۷.....	گفتار دوم: تدوین و رعایت سازوکار پایش، پالایش و ارتقا در حوزه‌های پژوهش.....
۱۴۸.....	گفتار سوم: التزام به راهکارهای عملیاتی کردن دستاوردهای پژوهش.....
۱۵۵.....	بخش پنجم: نظام موضوعات حاصل از ارتباطات مباحث «نجما» با یکدیگر.....
۱۵۷.....	مقدمه.....
۱۵۸.....	فصل اول: ارتباطات مبانی مدیریت اسلامی با مسائل مدیریت اسلامی.....
۱۶۰.....	فصل دوم: ارتباطات مسائل نظری و مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی.....
۱۶۰.....	گفتار اول: ارتباطات مسائل تفصیلی با مسائل کلی.....
۱۶۱.....	گفتار دوم: ارتباطات مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی با مسائل کلی.....
۱۶۲.....	گفتار سوم: ارتباطات مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی با مسائل تفصیلی.....
۱۶۳.....	فصل سوم: ارتباطات مسائل نظری و مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی با مسائل الگویی تدبیر ولایی الهی.....
۱۶۳.....	گفتار اول: ارتباطات مسائل الگویی تدبیر ولایی الهی با مجموعه‌های منسجم.....
۱۶۶.....	گفتار دوم: ارتباطات مسائل الگویی تدبیر ولایی الهی با مسائل کلی.....
۱۶۸.....	گفتار سوم: ارتباطات مسائل الگویی تدبیر ولایی الهی با مسائل تفصیلی.....
۱۸۰.....	فصل چهارم: ارتباطات مسائل نظری و مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی با مسائل الگویی مدیریت ولایی شیطانی ..
۱۸۱.....	گفتار اول: ارتباطات مسائل الگویی مدیریت ولایی شیطانی با مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی.....
۱۸۲.....	گفتار دوم: ارتباطات مسائل الگویی مدیریت ولایی شیطانی با مسائل کلی.....
۱۸۳.....	گفتار سوم: ارتباطات مسائل الگویی مدیریت ولایی شیطانی با مسائل تفصیلی.....
۱۹۱.....	بخش ششم: الزامات اجرایی.....

۱۹۳	مقدمه.....
۱۹۴	فصل اول: الزامات اجرایی اسناد بالادستی مرتبط با «نجما».....
۱۹۴	گفتار اول: نقشه جامع علمی کشور.....
۱۹۷	گفتار دوم: سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه.....
۱۹۸	گفتار سوم: قانون برنامه پنج‌ساله پنجم (۱۳۹۰-۱۳۹۴) و ششم توسعه (۱۳۹۵-۱۳۹۹).....
۲۰۰	گفتار چهارم: سایر اسناد بالادستی مرتبط.....
۲۰۱	فصل دوم: الزامات اجرایی پیشنهادی مبتنی بر اسناد بالادستی.....
۲۰۱	گفتار اول: هماهنگی و تأسیس مجموعه نهادها و سازمان‌های مورد نیاز.....
۲۰۱	گفتار دوم: تشکیل ستاد راهبری علم مدیریت اسلامی و تدوین و تصویب سند راهبری آن.....
۲۰۱	گفتار سوم: تشکیل پژوهشگاه تخصصی تحول و ارتقای مدیریت اسلامی.....
۲۰۴	فصل سوم: مراحل اجرایی «نجما» در حوزه پژوهش.....
۲۰۴	گفتار اول: گام اول (کوتاه‌مدت): طراحی و تدوین «نجما» (بیست و چهار ماه).....
۲۰۵	گفتار دوم: گام دوم (میان‌مدت): بررسی و تصویب «نجما» (شصت ماه).....
۲۰۶	گفتار سوم: گام سوم: تدوین سند راهبری، و تمهید سازو کار اجرایی:.....
۲۰۶	گفتار چهارم: گام چهارم (درازمدت): تولید محتوا و تدوین کتب درسی مدیریت اسلامی.....
۲۰۷	گفتار پنجم: فرهنگ‌سازی و ایجاد گفتمان علمی «نجما» به موازات مراحل اجرایی «نجما».....
۲۰۹	پیوست‌ها.....
۲۱۱	پیوست ۱: اسناد بالادستی ناظر به «نجما» و الزامات اجرایی آن.....
۲۲۴	پیوست ۲: برخی از بیانات مقام معظم رهبری در باره تحول علوم انسانی.....
۲۲۶	پیوست ۳: طرح اولیه سند راهبری علم مدیریت اسلامی.....
۲۲۹	مصاحبه با استادان مدیریت و علوم انسانی.....
۲۳۱	مقدمه.....
۲۳۲	محور پرسش‌ها.....
۲۳۳	منتخبین مصاحبه.....
۲۳۴	آمار کلی نظرات.....
۲۳۵	تنظیم‌کنندگان نظرات کارگروه.....
۲۳۶	متن مصاحبه‌ها و پاسخ کارگروه.....
۴۴۵	نشست‌های ملی نقدوبررسی پیش‌نویس نقشه جامع مدیریت اسلامی.....
۴۴۷	فصل اول: سومین نشست ملی نقدوبررسی نقشه جامع مدیریت اسلامی «نجما».....
۴۴۷	گفتار اول: اولین پیش‌نشست سومین نشست ملی نقدوبررسی نقشه جامع مدیریت اسلامی.....
۴۵۹	گفتار دوم: دومین پیش‌نشست سومین نشست ملی نقدوبررسی نقشه جامع مدیریت اسلامی.....
۴۷۵	گفتار سوم: سومین نشست ملی نقدوبررسی نقشه جامع مدیریت اسلامی.....
۵۶۶	فصل دوم: دومین نشست ملی نقدوبررسی پیش‌نویس نقشه جامع مدیریت اسلامی.....
۶۴۷	فصل سوم: اولین نشست ملی نقد و بررسی پیش‌نویس نقشه جامع مدیریت اسلامی.....

فهرست تفصیلی

۱	مقدمه ناظر علمی نقشه جامع مدیریت اسلامی دکتر علی رضائیان
۵	مقدمه کارگروه بنیادین مدیریت اسلامی
۱۷	مقدمه
۱۷	۱. تعریف «نجما»
۱۷	۲. منابع تشریحی و تکوینی مبنای «نجما»
۱۷	۱-۲. قرآن و سنت معصومین (ع) و محکمت عقلی و تجربی
۱۷	۱-۲-۲. قرآن و سنت
۱۸	۲-۲-۲. محکمت عقلی و تجربی
۱۸	۲-۲. اسناد بالادستی و دستاوردهای علمی و پژوهشی
۱۸	۲-۲-۱. اسناد بالادستی
۱۹	۲-۲-۲. دستاوردهای علمی پژوهشی
۱۹	۳. الگوی کلی «نجما»
۲۱	۴. سند راهبردی «نجما»
۲۲	۵. مراحل تحقق «نجما» در حوزه پژوهش
۲۳	تذکرات نهایی
۲۵	بخش اول: کلیات و مفاهیم اساسی
۲۷	مقدمه
۲۷	فصل اول: کلیات
۲۸	گفتار اول: بیان مسأله
۲۹	گفتار دوم: ضرورت و اهمیت
۳۱	گفتار سوم: هدف پژوهش
۳۱	۱. هدف اصلی
۳۲	۲. اهداف فرعی
۳۲	گفتار چهارم: بهره‌برداران (ذی‌نفعان)
۳۲	گفتار پنجم: نتایج و کاربردها
۳۳	گفتار ششم: پیش‌فرض‌های اساسی
۳۵	گفتار هفتم: سؤال‌های پژوهش
۳۵	۱. سؤال اصلی
۳۵	۲. سؤالات فرعی
۳۵	گفتار هشتم: منابع
۳۶	گفتار نهم: روش و فرایند طراحی «نجما»
۳۶	(۱) مراحل مقدماتی
۳۷	(۲) مراحل تدوین نجما
۳۹	(۳) مرحله نهایی: ارائه «نجما» به کارگروه تهران و شورای تحول
۴۲	گفتار دهم: واژگان کلیدی
۴۲	گفتار یازدهم: زمان‌بندی طراحی و تصویب نقشه و تولید محتوا
۴۳	فصل دوم: مفاهیم اساسی
۴۳	گفتار اول: نقشه علم مدیریت اسلامی
۴۳	۱. نقشه علم
۴۴	۲. علم
۴۴	۳. مبانی علم
۴۵	۴. مسائل علم

۴۷	گفتار دوم: جامعیت «نجما»
۴۷	۱. جامعیت در حوزه‌ها: پژوهش، آموزش و اجرا
۴۷	۲. جامعیت در مبانی محتوایی
۴۸	۳. جامعیت در مسائل
۴۸	۴. جامعیت در مبانی روشی
۴۸	۵. جامعیت در الزامات اجرایی
۴۸	گفتار سوم: مدیریت اسلامی
۴۸	۱. تعریف مدیریت اسلامی
۵۰	۲. اصطلاحات کلیدی تعریف مدیریت اسلامی
۵۰	۲-۱. تدبیر
۵۲	۲-۲. ولایی
۵۳	۲-۳. مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی
۵۴	۲-۴. اهداف
۵۵	۲-۵. ارزش‌های اسلامی
۵۵	۲-۵-۱. ارزش‌های اسلامی در مبانی محتوایی
۵۸	۲-۵-۲. ارزش‌های اسلامی در مسائل مدیریت اسلامی
۵۸	۲-۵-۳. ارزش‌های اسلامی در مبانی روشی
۵۸	تذکرات نهایی:
۵۹	گفتار چهارم: روش‌شناسی پژوهش در مدیریت اسلامی (اجتهاد جامع)
۶۱	گفتار پنجم: سیر کلی مباحث «نجما»
۶۳	بخش دوم: مبانی محتوایی مدیریت اسلامی
۶۵	مقدمه
۶۷	فصل اول: مبانی عام: پیش‌فرض‌های ناظر به علوم انسانی
۶۷	گفتار اول: ضروریات اسلامی
۶۸	گفتار دوم: آرا و نظریه‌های معتبر اسلامی
۶۹	فصل دوم: مبانی خاص: پیش‌فرض‌های ناظر به علم مدیریت اسلامی
۶۹	گفتار اول: ضروریات اسلامی
۶۹	۱. معرفت‌شناسی:
۶۹	۲. هستی‌شناسی
۶۹	۲-۱. خالق
۶۹	۲-۲. مخلوق
۶۹	۲-۲-۱. آفاق (جهان)
۷۰	۲-۲-۲. انفس
۷۰	۲-۲-۳. رابطه آفاق و انفس
۷۰	۲-۳. رابطه خالق و مخلوق
۷۰	۲-۳-۱. رابطه تکوینی
۷۱	۲-۳-۲. رابطه تشریحی
۷۲	۳. الزام‌شناسی
۷۲	۳-۱. الزام قلبی
۷۲	۳-۲. الزام رفتاری
۷۲	۴. روش‌شناسی
۷۲	گفتار دوم: آرا و نظریه‌های معتبر اسلامی
۷۲	۱. معرفت‌شناسی:
۷۳	۲. هستی‌شناسی
۷۳	۳. الزام‌شناسی
۷۳	۳-۱. الزام قلبی

۷۳	۳-۲. الزام رفتاری.....
۷۳	۳-۲-۱. فقهی-حقوقی.....
۷۴	۳-۲-۲. اخلاقی (پرهیز از مکروهات و تلبس به مستحبات).....
۷۴	۳-۲-۳. عرفانی (سیر و سلوکی).....
۷۴	۴. روش‌شناسی.....
۷۵	فصل سوم: مبانی اخص.....
۷۷	بخش سوم: مسائل مدیریت اسلامی.....
۷۹	مقدمه.....
۸۱	فصل اول: مسائل نظری (توصیفی-تجویزی).....
۸۲	گفتار اول: مسائل کلی مدیریت اسلامی.....
۸۲	۱. چارچوب‌ها، مکاتب، و مانند آن.....
۸۲	۲. نظریه‌ها.....
۸۲	۳. اصول و قوانین.....
۸۳	گفتار دوم: مسائل تفصیلی مدیریت اسلامی.....
۸۴	۱. فاعل تدبیر.....
۸۴	۱-۱. سطح‌بندی فاعل تدبیر.....
۸۴	۱-۱-۱. از حیث هستی‌شناسی.....
۸۴	۱-۱-۲. از حیث عصمت در نظر و عمل.....
۸۴	۱-۱-۳. از حیث مراتب سازمانی.....
۸۴	۱-۱-۴. از حیث مراتب دیانت.....
۸۴	۱-۲. ویژگی فاعل تدبیر.....
۸۴	۱-۲-۱. دانشی.....
۸۴	۱-۲-۲. گرایشی.....
۸۴	۱-۲-۳. کنشی (منشی/رفتاری).....
۸۴	۱-۳. نقش‌های فاعل تدبیر.....
۸۵	۱-۳-۱. شخصی.....
۸۵	۱-۳-۲. ارتباطی.....
۸۵	۱-۳-۳. تصمیم‌گیری.....
۸۵	۱-۴. گزینش فاعل تدبیر.....
۸۵	۱-۴-۱. تعیینی.....
۸۵	۱-۴-۲. تعیینی.....
۸۵	۲. فعل تدبیر.....
۸۵	۲-۱. سطوح تدبیر.....
۸۵	۲-۱-۱. از حیث سطوح برنامه‌ریزی.....
۸۵	۲-۱-۲. از حیث الزامات دینی سلسله مراتب مدیریت.....
۸۶	۲-۱-۳. از حیث گستره.....
۸۶	۲-۲. وظایف تدبیر.....
۸۶	۲-۲-۱. هدف‌گذاری.....
۸۶	۲-۲-۲. برنامه‌ریزی.....
۸۶	۲-۲-۳. سازمان‌دهی.....
۸۶	۲-۲-۴. بسیج منابع و امکانات.....
۸۶	۲-۲-۵. هدایت و رهبری.....
۸۶	۲-۲-۶. نظارت و کنترل.....
۸۶	۳. ابزار تدبیر.....
۸۶	۳-۱. نرم‌افزار.....
۸۶	۳-۱-۱. سیستم‌ها و روش‌ها.....

- ۳-۱-۲. تکنیک‌ها و فنون..... ۸۶
- ۳-۱-۳. قوانین، مقررات، رویه‌ها، شیوه‌نامه‌ها و مانند آن..... ۸۶
- ۳-۲. سخت‌افزار..... ۸۶
۴. متعلق تدبیر (گرایش و موضوع)..... ۸۶
- ۴-۱. از حیث گرایش..... ۸۷
- ۴-۱-۱. امور دولتی..... ۸۷
- ۴-۱-۲. امور بازرگانی..... ۸۷
- ۴-۱-۳. امور مالی..... ۸۷
- ۴-۱-۴. امور صنعتی..... ۸۷
- ۴-۱-۵. امور فرهنگی..... ۸۷
- ۴-۲. از حیث موضوع تدبیر..... ۸۷
- ۴-۲-۱. منابع انسانی..... ۸۷
- ۴-۲-۲. منابع مادی (بودجه)..... ۸۷
- ۴-۲-۳. دانش..... ۸۷
- ۴-۲-۴. فناوری اطلاعات..... ۸۷
- ۴-۲-۵. رفتار..... ۸۷
- ۴-۲-۶. بحران..... ۸۷
- ۴-۲-۷. تعارض..... ۸۷
- ۴-۲-۸. تحول..... ۸۷
- ۴-۲-۹. تعالی..... ۸۷
- ۴-۲-۱۰. فرهنگ..... ۸۷
- ۴-۲-۱۱. سیاست..... ۸۷
- ۴-۲-۱۲. سیستم‌ها..... ۸۷
۵. محیط تدبیر..... ۸۷
- ۵-۱. درونی و بیرونی..... ۸۷
- ۵-۲. ملکی و ملکوتی..... ۸۸
۶. هدف تدبیر..... ۸۸
- ۶-۱. هدف غایی الهی (کمال رشد و قرب)..... ۸۸
- ۶-۲. اهداف تشکیلاتی (مادی و معنوی)..... ۸۸
- ۶-۲-۱. از نظر سطح..... ۸۸
- ۶-۲-۲. از نظر زمان..... ۸۸
- ۶-۲-۳. از نظر محتوا..... ۸۸
- ۶-۲-۴. از نظر نوع (ماهیت یا موضوع)..... ۸۸
- فصل دوم: مسائل الگویی (اسوه‌ای)..... ۸۹
- گفتار اول: مسائل الگویی تدبیر ولایی الهی..... ۹۰
۱. الگوهای تدبیر مقام عصمت..... ۹۱
- ۱-۱. الگوی تدبیر ولایی الله..... ۹۱
- ۱-۱-۱. الگوی تدبیر ولایی تکوینی..... ۹۱
- ۱-۱-۲. الگوی تدبیر ولایی تشریحی..... ۹۱
- ۱-۲. الگوهای تدبیر ولایی معصومین «ع»..... ۹۲
- ۱-۲-۱. الگوی تدبیر ولایی تکوینی..... ۹۲
- ۱-۲-۲. الگوی تدبیر ولایی تشریحی..... ۹۲
۲. الگوهای تدبیر ولایی مؤمنان و مسلمانان غیر معصوم..... ۹۴
- ۲-۱. الگوهای تدبیر ولایی عالم ربانی بر جامعه، امت اسلام و جامعه بشری (ولایت فقیه) و ولایت علما، مؤمنین و مسلمین..... ۹۴
- ۲-۱-۱. حضرت امام خمینی «ره»، و مقام معظم رهبری: حضرت آیت الله خامنه‌ای «حفظه الله»..... ۹۴
- ۲-۱-۲. علمای دیگر..... ۹۴
- ۲-۲. الگوهای تدبیر ولایی علمای ربانی، مؤمنان و مسلمانان بر سازمان‌ها و نهادها..... ۹۴

- ۹۴-۲-۱. الگوی تدبیر ولایی پیروان انبیا «ع».....
- ۹۴-۲-۲. الگوی تدبیر ولایی در صدر اسلام (سلمان فارسی، مالک اشتر و مانند آن).....
- ۹۴-۲-۳. الگوی تدبیر ولایی در میان امت اسلامی در تاریخ اسلام تاکنون (مانند شهید مدرس، سید موسی صدر و مانند آن).....
- ۹۴-۲-۴. الگوی تدبیر ولایی در دوره انقلاب اسلامی ایران.....
- ۹۴-۳. الگوهای تدبیر ولایی علمای ربانی، مؤمنان و مسلمانان بر خانواده.....
- ۹۴-۴. الگوهای تدبیر ولایی علمای ربانی، مؤمنان و مسلمانان بر خود.....
- ۹۴-۳. الگوهای تدبیر انسانی (مبتنی بر فطرت الهی) قابل بهره‌برداری در نظام تدبیر ولایی الهی.....
- ۹۵..... تذکر نهایی.....
- ۹۶..... گفتار دوم: مسائل الگویی مدیریت ولایی شیطانی.....
- ۹۶-۱. ابلیس و شیاطین جنی.....
- ۹۶-۱-۱. نقش عمومی (وسوسه).....
- ۹۶-۱-۱-۱. اندیشه سازی.....
- ۹۶-۱-۲. تصمیم سازی.....
- ۹۶-۱-۲. نقش ویژه: (تزیین، تسویل، املاء و تلقین، تطویع و ...).....
- ۹۶-۱-۲-۱. سیطره وجودی شیطان.....
- ۹۶-۱-۲-۲. تجسم شیطانی (تولد شیاطین انسی).....
- ۹۶-۲. شیاطین انسی.....
- ۹۷-۲-۱. قبل از اسلام: نمرود، فرعون و مانند آن.....
- ۹۷-۲-۲. صدر اسلام تا دوره معاصر.....
- ۹۷-۲-۱. در جوامع اسلامی: بنی‌امیه، بنی‌عباس و مانند آن.....
- ۹۷-۲-۲. در جوامع غیراسلامی: نرون، چنگیزخان و مانند آن.....
- ۹۷-۲-۳. دوره معاصر.....
- ۹۷-۲-۳-۱. در جوامع اسلامی: جریان تکفیری، بهائیت و مانند آن.....
- ۹۷-۲-۳-۲. در جوامع غیراسلامی: انگلیس، آمریکا، صهیونیسم جهانی و مانند آن.....
- ۹۷-۲-۴. قرب ظهور.....
- ۹۷-۲-۴-۱. دو فتنه جهانی یهود.....
- ۹۹..... بخش چهارم: روش‌شناسی پژوهش در مدیریت اسلامی (اجتهاد جامع).....
- ۱۰۱..... مقدمه.....
- ۱۰۳..... فصل اول: مبانی روشی (مبانی اجتهاد جامع).....
- ۱۰۴..... گفتار اول: تعریف اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی.....
- ۱۰۶..... گفتار دوم: منابع اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی.....
- ۱۰۶-۱. منابع تشریعی: نقلی و حیانی.....
- ۱۰۶-۲. منابع تکوینی: انفسی و آفاقی.....
- ۱۰۸..... گفتار سوم: ابزارها و روش‌های اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی.....
- ۱۰۸-۱. ابزارها.....
- ۱۰۸-۱-۱. ابزارهای اصلی بی‌واسطه (اولیه).....
- ۱۰۸-۱-۲. ابزارهای باواسطه (ثانویه).....
- ۱۰۹-۲. روش‌ها.....
- ۱۱۰..... گفتار چهارم: پیش‌فرض‌های اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی.....
- ۱۱۱-۱. پیش‌فرض‌های مشترک ناظر به روش‌های نقلی و حیانی، عقلی، تجربی و شهودی.....
- ۱۱۱-۲. پیش‌فرض‌های مختص.....
- ۱۱۱-۲-۱. پیش‌فرض‌های ناظر به روش نقلی و حیانی.....
- ۱۱۱-۲-۲. پیش‌فرض‌های ناظر به روش عقلی.....
- ۱۱۱-۲-۳. پیش‌فرض‌های ناظر به روش تجربی.....
- ۱۱۱-۲-۴. پیش‌فرض‌های ناظر به روش شهودی.....

۳. مراتب اعتبار دستاوردهای حاصل از روش‌های چهارگانه اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی..... ۱۱۴
- گفتار پنجم: چارچوب‌های حاکم بر اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی..... ۱۱۷
۱. عصمت و مصونیت الهی قرآن کریم..... ۱۱۷
۲. عصمت اهل بیت «ع» و عدم جدایی از قرآن..... ۱۱۸
۳. حاکمیت ابدیت بر فرهنگ قرآنی..... ۱۱۸
۴. قرآن محوری و مرجعیت محکّمات دینی .. ۱۱۸
۵. جامع‌نگری به قرآن در گستره الزامات فقهی-حقوقی، اخلاقی و عرفانی..... ۱۱۸
۶. جامع‌نگری به ساحت‌های زندگی انسان در خطابات و تکالیف الهی..... ۱۱۹
۷. جامعه محوری و حکومت محوری در خطابات و تکالیف الهی..... ۱۱۹
- گفتار ششم: اصول و قواعد اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی..... ۱۲۰
۱. اصول و قواعد ناظر به روش نقلی و حیانی..... ۱۲۰
- ۱-۱. اصول..... ۱۲۰
- ۱-۱-۱. اصول اساسی..... ۱۲۰
- ۱-۱-۲. اصول عمومی..... ۱۲۱
- ۱-۲. قواعد..... ۱۲۱
۲. اصول و قواعد ناظر به روش عقلی..... ۱۲۱
۳. اصول و قواعد ناظر به روش تجربی..... ۱۲۱
۴. اصول و قواعد ناظر به روش شهودی..... ۱۲۲
- گفتار هفتم: شرایط اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی..... ۱۲۲
۱. علمی..... ۱۲۲
۲. معنوی (روحی-عملی)..... ۱۲۲
۳. علمی-معنوی..... ۱۲۳
- گفتار هشتم: مراتب اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی و مراحل آن..... ۱۲۳
۱. اجتهاد جامع در مرتبه مطلوب..... ۱۲۳
- ۱-۱. ویژگی‌های مرتبه مطلوب..... ۱۲۳
- ۱-۱-۱. از حیث پژوهش‌گر..... ۱۲۳
- ۱-۱-۲. از حیث اعتبار..... ۱۲۳
- ۱-۱-۳. از حیث اجرای پژوهش..... ۱۲۴
- ۱-۲. مراحل پژوهش در مرتبه مطلوب..... ۱۲۴
۲. اجتهاد جامع در مرتبه قابل قبول..... ۱۲۵
- ۲-۱. ویژگی‌های مرتبه قابل قبول..... ۱۲۵
- ۲-۱-۱. از حیث پژوهش‌گر..... ۱۲۵
- ۲-۱-۲. از حیث اعتبار..... ۱۲۶
- ۲-۱-۳. از حیث اجرای پژوهش..... ۱۲۶
- ۲-۲. مراحل پژوهش در مرتبه قابل قبول..... ۱۲۶
- گفتار نهم: راه‌کارهای کشف مسائل..... ۱۲۸
۱. مسائل حاصل از بررسی و تحلیل منابع تشریحی..... ۱۲۹
- ۱-۱. مسائل نظری کلی و تفصیلی (توصیفی-تجویزی)..... ۱۲۹
- ۱-۱-۱. مسائل حاصل از بررسی و تحلیل تعریف مدیریت اسلامی..... ۱۲۹
- ۱-۱-۲. مسائل حاصل از بررسی و تحلیل مبانی مدیریت اسلامی..... ۱۲۹
- ۱-۱-۳. مسائل حاصل از بررسی و تحلیل گزاره‌های مدیریتی در منابع تشریحی..... ۱۲۹
- ۱-۲. مسائل الگویی (اسوه‌ای): مسائل حاصل از بررسی و تحلیل الگوهای ذکر شده در منابع تشریحی..... ۱۳۰
۲. مسائل حاصل از بررسی و تحلیل منابع تکوینی..... ۱۳۰
- ۲-۱. مسائل نظری کلی و تفصیلی (توصیفی-تجویزی)..... ۱۳۰
- ۲-۱-۱. مسائل حاصل از بررسی و تحلیل علم رایج مدیریت، به منظور استخراج مسائل مشترک و متمایز،..... ۱۳۰
- ۲-۱-۲. مسائل حاصل از شناسایی امور مستحدثه و آینده، در حوزه علم مدیریت،..... ۱۳۰

۱-۳-۲. مسائل حاصل از شناسایی مباحث مطرح شده از سوی نظریه‌پردازان مسلمان در حوزه مدیریت

۱۳۰. اسلامی،
۱۳-۴-۲. مسائل حاصل از شناسایی امور مدیریتی نظام جمهوری اسلامی (داخلی و بین الملل)،
۱۳-۵-۲. مسائل حاصل از شناسایی امور مدیریتی جامعه جهانی،
۲-۲. مسائل الگویی (اسوه‌ای)،
۲-۳-۱. مدیران مؤمن و مسلمان،
۲-۳-۲. مدیران موفق انسانی،
۱۳۱. گفتار دهم: اولویت‌شناسی در پژوهش‌ها،
۱. منطق علم،
۲. منطق نیاز،
۱۳۶. گفتار یازدهم: روی کردهای پژوهش،
۱. پذیرش (تأییدی)،
۲. پیرایش (تهذیبی)،
۳. پالایش (غنی‌سازی و توسعه‌ای)،
۴. پیدایش (تأسیسی)،
۱۳۷. گفتار دوازدهم: اعتبار پژوهش‌ها (حجیت شرعی پژوهش‌ها)،
۱. از حیث نظر،
۱-۱. استناد دینی،
۱-۱-۱. رعایت ضروریات دینی (حاکم بر تمام پژوهش‌ها)،
۱-۲-۱. استنباط و یا اتکا بر آرا و نظریه‌های معتبر مبتنی بر اجتهاد جامع،
۱-۲. جامعیت استناد،
۱-۳-۱. بررسی موضوع در همه منابع مرتبط با موضوع،
۱-۳-۲. بررسی همه گزاره‌های یک منبع مرتبط با موضوع،
۱-۳. انسجام درونی (نظام‌مندی گزاره‌های مرتبط در اجتهاد جامع)،
۱-۴. امکان تحقق عملی دستاوردهای نظری در باب الزامات دینی،
۲. از حیث عمل (کارآمدی)،
۲-۱. اثربخشی،
۲-۲. کارایی،
۲-۳. هماهنگی،
۲-۴. مصلحت‌های خاص،
۱۴۷. فصل دوم: الزامات روشی،
گفتار اول: تدوین و رعایت نظام‌نامه علمی و اخلاقی پژوهش،
گفتار دوم: تدوین و رعایت سازوکار پایش، پالایش و ارتقا در حوزه‌های پژوهش،
گفتار سوم: التزام به راهکارهای عملیاتی کردن دستاوردهای پژوهش،
۱. فرهنگ‌سازی،
۲. راهبردهای اجرایی،
۲-۱. قاطعیت در اجرا (راهبرد قاطعیت)،
۲-۲. تدریج در اجرا (راهبرد نسخ)،
۲-۳. تأخیر در اجرا (راهبرد انشاء)،
۳. به کارگیری نرم‌افزارهای اجرایی،
۱۵۲. تذکرات نهایی،
بخش پنجم: نظام موضوعات حاصل از ارتباطات مباحث «نجما» با یکدیگر،
مقدمه،
فصل اول: ارتباطات میانی مدیریت اسلامی با مسائل مدیریت اسلامی،
فصل دوم: ارتباطات مسائل نظری و مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی،
گفتار اول: ارتباطات مسائل تفصیلی با مسائل کلی،

گفتار دوم: ارتباطات مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی با مسائل کلی.....	۱۶۱
گفتار سوم: ارتباطات مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی با مسائل تفصیلی.....	۱۶۲
فصل سوم: ارتباطات مسائل نظری و مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی با مسائل الگویی تدبیر ولایی الهی.....	۱۶۳
گفتار اول: ارتباطات مسائل الگویی تدبیر ولایی الهی با مجموعه‌های منسجم.....	۱۶۳
گفتار دوم: ارتباطات مسائل الگویی تدبیر ولایی الهی با مسائل کلی.....	۱۶۶
گفتار سوم: ارتباطات مسائل الگویی تدبیر ولایی الهی با مسائل تفصیلی.....	۱۶۸
فصل چهارم: ارتباطات مسائل نظری و مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی با مسائل الگویی مدیریت ولایی شیطانی ..	۱۸۰
گفتار اول: ارتباطات مسائل الگویی مدیریت ولایی شیطانی با مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی.....	۱۸۱
گفتار دوم: ارتباطات مسائل الگویی مدیریت ولایی شیطانی با مسائل کلی.....	۱۸۲
گفتار سوم: ارتباطات مسائل الگویی مدیریت ولایی شیطانی با مسائل تفصیلی.....	۱۸۳
بخش ششم: الزامات اجرایی.....	۱۹۱
مقدمه.....	۱۹۳
فصل اول: الزامات اجرایی اسناد بالادستی مرتبط با «نجما».....	۱۹۴
گفتار اول: نقشه جامع علمی کشور.....	۱۹۴
فصل سوم نقشه جامع علمی کشور: اولویت‌های علم و فناوری کشور.....	۱۹۴
فصل چهارم نقشه جامع علمی کشور: راهبردها و اقدامات ملی برای توسعه علم و فناوری در کشور.....	۱۹۴
فصل پنجم نقشه جامع علمی کشور: چارچوب نهادی علم و فناوری و نوآوری.....	۱۹۷
گفتار دوم: سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه.....	۱۹۷
گفتار سوم: قانون برنامه پنج‌ساله پنجم (۱۳۹۰-۱۳۹۴) و ششم توسعه (۱۳۹۵-۱۳۹۹).....	۱۹۸
گفتار چهارم: سایر اسناد بالادستی مرتبط.....	۲۰۰
۴-۱. سیاست‌های کلی نظام اداری (ابلاغی مقام معظم رهبری، ۱۳۸۹/۰۱/۳۱).....	۲۰۰
۴-۲. نقشه مهندسی فرهنگی کشور (مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۱/۱۲/۱۵).....	۲۰۰
۴-۳. سیاست‌های کلی خانواده (ابلاغی مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۶/۱۳).....	۲۰۰
فصل دوم: الزامات اجرایی پیشنهادی مبتنی بر اسناد بالادستی.....	۲۰۱
گفتار اول: هماهنگی و تأسیس مجموعه نهادها و سازمان‌های مورد نیاز.....	۲۰۱
گفتار دوم: تشکیل ستاد راهبری علم مدیریت اسلامی و تدوین و تصویب سند راهبری آن.....	۲۰۱
گفتار سوم: تشکیل پژوهشگاه تخصصی تحول و ارتقای مدیریت اسلامی.....	۲۰۱
۱. ویژگی‌ها.....	۲۰۲
۲. وظایف.....	۲۰۲
۳. اقدامات اجرایی در جهت تشکیل پژوهشگاه و مراکز مرتبط.....	۲۰۲
۴. پیشنهادهای اجرایی اولیه.....	۲۰۳
فصل سوم: مراحل اجرایی «نجما» در حوزه پژوهش.....	۲۰۴
گفتار اول: گام اول (کوتاه‌مدت): طراحی و تدوین «نجما» (بیست و چهار ماه).....	۲۰۴
گفتار دوم: گام دوم (میان‌مدت): بررسی و تصویب «نجما» (شصت ماه).....	۲۰۵
گفتار سوم: گام سوم: تدوین سند راهبری، و تمهید سازو کار اجرایی.....	۲۰۶
گفتار چهارم: گام چهارم (درازمدت): تولید محتوا و تدوین کتب درسی مدیریت اسلامی.....	۲۰۶
۱. تولید محتوای اولیه مدیریت اسلامی (بیست و چهار ماه).....	۲۰۶
۲. تولید محتوای جامع اولیه مدیریت اسلامی (سی و شش ماه).....	۲۰۶
۳. تدوین کتب درسی مدیریت اسلامی.....	۲۰۶
گفتار پنجم: فرهنگ‌سازی و ایجاد گفتمان علمی «نجما» به موازات مراحل اجرایی «نجما».....	۲۰۷
۱. برگزاری نشست‌های تخصصی و همایش‌های دانشگاهی و حوزوی در سطح ملی،.....	۲۰۷
۲. ایجاد پایگاه اطلاع‌رسانی و تبادل اندیشه‌ها در مورد «نجما»،.....	۲۰۷
پیوست‌ها.....	۲۰۹
پیوست ۱: اسناد بالادستی ناظر به «نجما» و الزامات اجرایی آن.....	۲۱۱

۲۱۱	۱-۱. قانون اساسی.....
۲۱۳	۱-۲. سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴.....
۲۱۴	۱-۳. سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (ابلاغیه مقام معظم رهبری ۱۳۸۷/۱۰/۲۱).....
۲۱۴	۱-۴. سیاست‌های کلی نظام اداری ابلاغی مقام معظم رهبری (۱۳۸۹/۰۱/۳۱).....
۲۱۶	۱-۵. نقشه جامع علمی کشور.....
۲۱۹	۱-۶. قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴ - ۱۳۹۰) مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵.....
۲۲۰	۱-۷. نقشه مهندسی فرهنگی کشور (مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۱/۱۲/۱۵).....
۲۲۲	۱-۸. سیاست‌های کلی خانواده (ابلاغیه مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۹۵/۶/۱۳).....
۲۲۴	پیوست ۲: برخی از بیانات مقام معظم رهبری در باره تحول علوم انسانی.....
۲۲۶	پیوست ۳: طرح اولیه سند راهبردی علم مدیریت اسلامی.....
۲۲۹	مصاحبه با استادان مدیریت و علوم انسانی.....
۲۳۱	مقدمه.....
۲۳۲	محور پرسش‌ها.....
۲۳۳	منتخبین مصاحبه.....
۲۳۴	آمار کلی نظرات.....
۲۳۵	تنظیم‌کنندگان نظرات کارگروه.....
۲۳۶	متن مصاحبه‌ها و پاسخ کارگروه.....
۲۳۶	مقدمه.....
۲۴۹	بخش اول: کلیات و مفاهیم اساسی.....
۳۰۸	بخش دوم: مبانی محتوایی مدیریت اسلامی.....
۳۳۱	بخش سوم: مسائل مدیریت اسلامی.....
۳۶۹	بخش چهارم: روش‌شناسی پژوهش در مدیریت اسلامی.....
۴۳۹	بخش پنجم: نظام موضوعات حاصل از ارتباط مباحث «نجما» با یکدیگر.....
۴۳۹	بخش ششم: الزامات اجرایی.....
۴۴۵	نشست‌های ملی نقدوررسی پیش‌نویس نقشه جامع مدیریت اسلامی.....
۴۴۷	فصل اول: سومین نشست ملی نقدوررسی نقشه جامع مدیریت اسلامی «نجما».....
۴۴۷	گفتار اول: اولین پیش‌نشست سومین نشست ملی نقدوررسی نقشه جامع مدیریت اسلامی.....
۴۴۷	۱. شناسنامه.....
۴۴۷	۲. خلاصه مذاکرات و مصوبات.....
۴۵۹	گفتار دوم: دومین پیش‌نشست سومین نشست ملی نقدوررسی نقشه جامع مدیریت اسلامی.....
۴۵۹	۱. شناسنامه.....
۴۵۹	۲. خلاصه مذاکرات.....
۴۷۵	گفتار سوم: سومین نشست ملی نقدوررسی نقشه جامع مدیریت اسلامی.....
۴۷۵	۱. شناسنامه.....
۴۷۷	۲. خلاصه مطالب نشست.....
۵۶۳	۳. بیانیه پایانی.....
۵۶۶	فصل دوم: دومین نشست ملی نقدوررسی پیش‌نویس نقشه جامع مدیریت اسلامی.....
۵۶۶	۱. شناسنامه.....
۵۶۷	۲. خلاصه نشست.....
۶۴۷	فصل سوم: اولین نشست ملی نقدوررسی پیش‌نویس نقشه جامع مدیریت اسلامی.....
۶۴۷	۱. شناسنامه.....
۶۴۷	۲. خلاصه نشست.....

فهرست نمودارها

نمودار ۱: الگوی کلی «نجما».....	۲۰
نمودار ۲: مراحل تحقق «نجما» در حوزه پژوهش	۲۲
نمودار ۳: کلیات «نجما»	۲۷
نمودار ۴: روش و فرایند طراحی نقشه جامع مدیریت اسلامی «نجما».....	۴۰
نمودار ۵: سیر کلی مباحث مدیریت اسلامی (مبانی و مسائل)	۶۱
نمودار ۶: محورهای کلی مبانی مدیریت اسلامی	۶۶
نمودار ۷: محورهای کلی مسائل مدیریت اسلامی.....	۷۹
نمودار ۸: محورهای مسائل نظری.....	۸۱
نمودار ۹: مسائل کلی مدیریت اسلامی.....	۸۲
نمودار ۱۰: موضوعات مسائل تفصیلی مدیریت اسلامی.....	۸۳
نمودار ۱۱: محورهای کلی مسائل الگویی (اسوه‌ای).....	۹۰
نمودار ۱۲: الگوهای تدبیر ولایی الهی.....	۹۱
نمودار ۱۳: مراتب الگوی تدبیر ولایی الله و معصومین «ع».....	۹۳
نمودار ۱۴: الگوهای ولایی شیطانی.....	۹۶
نمودار ۱۵: سطوح روش‌شناسی اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی.....	۱۰۱
نمودار ۱۶: روش‌شناسی پژوهش در مدیریت اسلامی (اجتهاد جامع).....	۱۰۲
نمودار ۱۷: مؤلفه‌های مبانی روشی (مبانی اجتهاد جامع).....	۱۰۳
نمودار ۱۸: منابع اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی.....	۱۰۷
نمودار ۱۹: پیش فرض های اجتهاد جامع در مدیریت اسلام.....	۱۱۰
نمودار ۲۰: مراتب اعتبار دستاوردهای حاصل از روش‌های چهارگانه اجتهاد جامع.....	۱۱۵
نمودار ۲۱: چهارچوب های حاکم بر اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی.....	۱۱۷
نمودار ۲۲: اصول و قواعد اجتهاد در مدیریت اسلامی	۱۲۰
نمودار ۲۳: شرائط اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی.....	۱۲۲
نمودار ۲۴: مراتب اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی.....	۱۲۳
نمودار ۲۵: محورها در راه‌کارهای کشف مسائل	۱۲۹
نمودار ۲۶: مسائل حاصل از بررسی و تحلیل منابع تشریحی.....	۱۲۹
نمودار ۲۷: مسائل نظری کلی و تفصیلی حاصل از بررسی و تحلیل منابع تشریحی.....	۱۳۰
نمودار ۲۸: مسائل نظری کلی و تفصیلی حاصل از بررسی و تحلیل منابع تکوینی.....	۱۳۱
نمودار ۲۹: مسائل الگویی حاصل از بررسی منابع تکوینی.....	۱۳۱
نمودار ۳۰: اولویت شناسی در پژوهشها.....	۱۳۲
نمودار ۳۱: رویکردهای پژوهش.....	۱۳۶
نمودار ۳۲: اعتبار و حجیت پژوهشها.....	۱۳۸
نمودار ۳۳: الزامات روشی.....	۱۴۷
نمودار ۳۴: راهکارهای عملیاتی کردن دستاوردهای پژوهش	۱۴۸
نمودار ۳۵: مراحل فرهنگسازی.....	۱۴۸
نمودار ۳۶: راهبردهای اجرایی.....	۱۴۹
نمودار ۳۷: محورهای کلی الزامات اجرایی.....	۱۹۳
نمودار ۳۸: مختصات پژوهشگاه تحول و ارتقا مدیریت اسلامی.....	۲۰۲
نمودار ۳۹: مراحل اجرایی «نجما» در حوزه پژوهش.....	۲۰۴
نمودار ۴۰: الگوی کلی «نجما».....	۲۰۸

فهرست جدول‌ها

- جدول ۱: اسامی و سوابق کاری پژوهش‌گران کارگروه بنیادین مدیریت اسلامی به ترتیب حروف الفبا..... ۹
- جدول ۲: اسامی ارائه‌دهندگان طرح اولیه جهت تدوین «نجما» به ترتیب تاریخ ارائه طرح..... ۱۱
- جدول ۳: اسامی و سوابق کاری دعوت‌شدگان کارگروه بنیادین مدیریت اسلامی..... ۱۲
- جدول ۴: گزارش هزینه‌های پژوهش‌شکده..... ۱۳
- جدول ۵: رابطه سطوح الزامات دینی و مراتب وجودی افراد..... ۵۷
- جدول ۶: مبانی مدیریت اسلامی..... ۶۶
- جدول ۷: ضروریات و آرا و نظریات معتبر اسلامی، در سطوح دیانت..... ۶۸
- جدول ۸: رابطه بین منبع، ابزار و روش در اجتهاد جامع..... ۱۱۰
- جدول ۹: شرایط انتخاب راهبرد اجرایی..... ۱۵۱
- جدول ۱۰: ارتباطات مسائل تفصیلی با مسائل کلی..... ۱۶۰
- جدول ۱۱: ارتباطات مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی با مسائل کلی..... ۱۶۱
- جدول ۱۲: ارتباطات مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی با مسائل تفصیلی..... ۱۶۲
- جدول ۱۳: ارتباط سطوح الگوهای تدبیر ولایی الهی با مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی..... ۱۶۳
- جدول ۱۴: ارتباطات سطوح الگوهای تدبیر ولایی الهی با مراتب مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی..... ۱۶۴
- جدول ۱۵: ارتباطات مسائل الگویی تدبیر ولایی الهی با مسائل کلی..... ۱۶۶
- مجموعه جداول ۱: ارتباطات مسائل الگویی تدبیر ولایی الهی با مسائل تفصیلی..... ۱۶۸
- جدول ۱۶: ارتباطات مسائل الگویی مدیریت ولایی شیطانی با مجموعه‌های منسجم سلسله مراتبی..... ۱۸۱
- جدول ۱۷: ارتباطات مسائل الگویی مدیریت ولایی شیطانی با مسائل کلی..... ۱۸۲
- مجموعه جداول ۲: ارتباطات مسائل الگویی مدیریت ولایی شیطانی با مسائل تفصیلی..... ۱۸۳

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه ناظر علمی نقشه جامع مدیریت اسلامی

دکتر علی رضائیان

پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران و اقتضات خاص تشکیل نظام جمهوری اسلامی، فضایی در کشور به وجود آمد که بسیاری از مدیران، تشنه بحث‌های مدیریت اسلامی شدند. برخی از اهل قلم با احساس نیاز شدید به بحث‌های اقتصاد و مدیریت اسلامی، مطالبی را به صورت مقاله و کتاب در این زمینه نوشتند؛ بعدها پژوهش‌های متعددی در قالب پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری در دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و مراکز حوزوی انجام شد؛ ولی هنوز، کار منظم و منسجمی صورت نپذیرفته بود.

در تبیین نظام مدیریت اسلامی، رویکردهای گوناگونی بنابه ذوق و سلیقه نویسنده به کار گرفته می‌شد.

طرفداران رویکرد تأسیسی بر این باورند که برای تدوین نظام مدیریت اسلامی، بایستی تمامی مبانی و اصول مدیریت را از منابع اسلامی استخراج کرد.

از ویژگی‌های اساسی نقشه جامع مدیریت اسلامی «نجما»، انجام پژوهش‌ها، مبتنی بر «اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی»، در دو سطح مطلوب و قابل قبول، است، که بر اساس روش‌های چهارگانه جامع «نقلی و حیانی، عقلی، تجربی و شهودی»، همه توانمندی‌های تخصصی حوزوی و دانشگاهی را ارج می‌نهد و در انجام پژوهش‌ها، از تمام آن‌ها، به تناسب، بهره می‌گیرد.

طبیعی است قرآن کریم با جامعیتی که دارد مهم‌ترین منبع مدیریت اسلامی به شمار می‌آید.

از دیگر منابع، می‌توان روایات و سیره اهل بیت «ع» را نام برد؛ منبع عقل، تجربه و شهود نیز، از منابع معتبر اسلامی است که نسبت دستاوردهای این منابع، مبتنی بر روش‌های معتبر چهارگانه نقلی و حیانی، عقلی، تجربی و شهودی، به تفصیل در نقشه جامع مدیریت اسلامی «نجما»، آمده است.

نقشه جامع مدیریت اسلامی «نجما» مبتنی بر اسناد بالادستی، دیدگاه نخبگان حوزوی و دانشگاهی مدیریت اسلامی و دیدگاه نخبگان مسلمان در زمینه مبانی و مسائل علوم انسانی و دانش مدیریت است.

این نقشه، به همت مراکز و پژوهش‌گران فعال قم و تهران در زمینه مدیریت اسلامی، و مصاحبه‌ها و نشست‌های ملی با اساتید مدیریت و علوم انسانی، در سه حوزه پژوهش، آموزش و اجرا سیاست‌گذاری شده و هم‌اینک، «نقشه جامع مدیریت اسلامی در حوزه پژوهش»، تدوین گشته و بستر خوبی را برای تعریف منطقی، نظام‌یافته و هماهنگ طرح‌های پژوهشی مدیریت اسلامی فراهم آورده است.

از آن جایی که در یک چارچوب ارزشی که بر مبنای فرهنگ هر ملتی استوار است می‌توان رابطه میان پیش‌فرض‌ها، ادراکات، عواطف و رفتار را در هر فرهنگ مورد مذاقه قرار داد و با تعمیم مدلی که به دست می‌آید موقعیت‌های فرهنگی گوناگون و روابط متقابل آن‌ها را شناخت.

نقشه جامع مدیریت اسلامی «نجما» نیز بر پیش‌فرض‌هایی بنا نهاده شده است که بدون در نظر گرفتن این پیش‌فرض‌ها نه به نقشه جامع مدیریت اسلامی می‌توان رسید و نه می‌توان تولید محتوا کرد و نه می‌توان اجماع‌نخبگانی به وجود آورد.

پیش‌فرض‌ها، زیربنای همه مشاهدات، اندیشه‌ها یا تجربیات به شمار می‌آیند و در کارکردهای روزانه از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردارند؛ در صورتی که آدمی پیش‌فرض‌های بی‌شماری درباره جهان نمی‌داشت با توجه به نیازمندی‌های بسیار او در پیمایش محیط و به دست آوردن هر آنچه که در مسیر تعالی به کار می‌آید از کارافتاده و ناتوان می‌شد.

به هر حال، رمز استفاده بهینه از پیش‌فرض‌ها در صحت آن‌ها نهفته است. ولی سخن در این است که در واقع، کدامیک از این پیش‌فرض‌ها به موفقیت و تعالی می‌انجامد؟

یک عامل اساسی در رابطه با نقش مؤثر پیش‌فرض‌ها در روابط اثربخش، عام بودن آن‌هاست. هر چه اشتراک نظرهای بیش‌تری موجود باشد، احتمال این که تبادل مؤثرتری صورت پذیرد، بیش‌تر خواهد بود؛ از این‌رو گاهی ممکن است پیش‌فرض‌ها به جای تسهیل کردن روابط، مانع برقراری روابط مؤثر باشد.

این واقعیت روان‌شناختی که «آدمی آن‌چه را که می‌خواهد، می‌بیند یا می‌شنود» تنها بیانگر این موضوع نیست که نیاز بر ادراک آدمی اثر می‌گذارد بلکه نمایانگر این نکته نیز می‌تواند باشد که پیش‌فرض‌های آدمی بر ادراکات او نیز اثر می‌گذارد.

در صورتی که ادراکات ما با پیش‌فرض‌هایمان سازگار باشد، مشکلات کم‌تری خواهیم داشت و در غیر این‌صورت مشکلات بسیاری پدید خواهد آمد که به طور معمول در عواطف و رفتارهایمان تجلی کرده و نمود می‌یابد.

ناگفته نماند چارچوب اساسی «نجما» که همان پیش‌فرض‌های آن است با پارادایم‌های اثبات‌گرا، تفسیری نمادین، انتقادی و مانند آن، اشتراکات و اختلافاتی دارد از آن جمله که این پارادایم‌ها به قلمرو عالم مادی محدود شده و قلمرو عالم معنوی را نادیده می‌گیرند. امید است با انجام پژوهش‌های مدیریت اسلامی مبتنی بر «نجما»، اجماع نخبگانی در پیش‌فرض‌ها نیز حاصل شود تا تبادل مؤثرتری بتواند صورت پذیرد.

دکتر علی رضائیان

۱۳۹۵/۰۶/۲۱

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه کارگروه بنیادین مدیریت اسلامی

نقشه جامع علمی کشور در راستای تحول و ارتقای علوم انسانی، تحول رشته مدیریت را از جمله پژوهش‌های با اولویت الف^۱ برشمرده است.

مأموریت:

کارگروه رشته مدیریت ذیل شورای تخصصی تحول و ارتقای علوم انسانی بنا به اقتضای تحول کاربردی و بنیادین در سال ۱۳۹۰ شکل گرفت؛ جهت تسریع در انجام مأموریت، این کارگروه با دعوت اعضای از مراکز حوزوی و دانشگاهی، به دو کارگروه کاربردی (تهران) و بنیادین (قم) تقسیم گردید و طراحی، تدوین و اجرای «نقشه جامع مدیریت اسلامی» بر عهده کارگروه بنیادین مدیریت اسلامی قم گذاشته شد.

علاوه بر این، مأموریت تبیین مبانی تحول اداری از منظر اسلام، مبتنی بر سیاست‌های کلی نظام اداری ابلاغی مقام معظم رهبری (سال ۱۳۸۹)، توسط معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس‌جمهور به این کارگروه بنیادین محول گردید.

در راستای تحقق این دو مأموریت «پژوهشکده مدیریت اسلامی»، مستقر در دانشگاه قم، بر اساس تفاهم‌نامه دانشگاه قم با معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس‌جمهور، در سال ۱۳۹۰ تشکیل گردید.

مشارکت معاونت توسعه رئیس‌جمهور با این پژوهشکده، در آبان ۱۳۹۲، به پایان رسید^۲ و فعالیت پژوهشکده با مشارکت دبیرخانه شورای تخصصی تحول و ارتقای علوم انسانی و دانشگاه قم، ادامه یافت.

۱- اولویت‌های علم و فناوری کشور:

از آن‌جا که حصول اطمینان از رشد و شکوفایی در برخی از اولویت‌ها نیازمند توجه و هدایت و پشتیبانی در سطوح کلان مدیریتی کشور است؛ و در برخی دیگر، رشد و توسعه با پشتیبانی مدیریت‌های میانی و تخصیص غیرمتمرکز منابع حاصل خواهد شد؛ اولویت‌ها به ترتیب در سه سطح الف، ب و ج تنظیم شده‌اند؛ این دسته‌بندی ناظر بر نحوه و میزان تخصیص منابع، اعم از مالی و انسانی و توجه مدیران و مسئولین است:

اولویت‌های الف:

• در فناوری

...

• در علوم انسانی:

...علوم تربیتی و مدیریت مبتنی بر مبانی اسلامی-...- اخلاق کاربردی و حرفه‌ای اسلامی-سیاست‌گذاری و مدیریت علم، فناوری و فرهنگ-... (نقشه جامع علمی کشور مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی)

۲- برنامه‌های تحول اداری، در نظام اداری کشور، در سال ۱۳۸۹ مطرح شد و نقشه راه اصلاح نظام اداری کشور، توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی تهیه گردید؛ در نقشه راه اصلاح نظام اداری، سیاست‌های کلی ابلاغی، با یک‌سری برنامه‌های تحول تلفیق شده است.

بنا بود دستوردهای نقشه راه اصلاح نظام اداری، در کمیته مبانی اسلامی (توسط اعضا کارگروه بنیادین مدیریت اسلامی) بررسی شود؛ لیکن، این ارزیابی با تغییر ساختار معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی، ادامه نیافت. امید است در ادامه کار، این ارتباط، مجدداً برقرار گردد.

عملکرد:

کارگروه بنیادین در ۸۶ ماه کاری (از دی ۱۳۹۰ تا اسفند ۱۳۹۷) ۵۱۴ نشست تشکیل داده است:

- ✓ ۲۲۶ نشست هفتگی،
- ✓ ۳۶ نشست اردویی (در تابستان ۱۳۹۲ و تابستان ۱۳۹۳)
- ✓ ۲۵ نشست در تهران (دی ۱۳۹۲) و مشهد (خرداد ۱۳۹۳ و بهمن ۱۳۹۵)،
- ✓ ۲۲۷ نشست کمیته‌های تخصصی.

روند نشست‌ها و موضوعات به این شرح است:

- در مرحله اول، ۱۸ الگوی تحول، عمدتاً در عرصه مدیریت اسلامی، و بعضاً، در عرصه علوم انسانی اسلامی، در یک و یا تمام زمینه‌های «مبانی محتوایی، مسائل، مبانی روشی» و «الزامات اجرایی» ارائه شد و هر یک از آن‌ها به‌طور منظم، طی چهار گام «ارائه پژوهش‌گر»، «پرسش اعضا»، «پاسخ پژوهش‌گر» و «مباحثه دوطرفه پژوهش‌گر و اعضا»، مورد بررسی و نقد قرار گرفت؛ این مرحله طی ۴۳ نشست در نهم اسفند ۱۳۹۱ به پایان رسید.
- در مرحله دوم، با تهیه پیش‌نویس «نجما» در حوزه پژوهش، برگرفته از بحث‌های علمی، تمام مفاد آن قدم‌به‌قدم مورد بررسی، نقد، اصلاح و تکمیل اعضای کارگروه بنیادین قرار گرفت و با اجماع نسبی تصویب شد.
- ویرایش اول این نقشه، با ۴۴ نشست (نشست ۴۴ تا ۸۶ از ۱۵ اسفند ۱۳۹۱ تا ۸ مهر ۱۳۹۲)، در نشست ۸۶ (هشتم مهر ۱۳۹۲ شمسی) با اجماع اکثریت نسبی کارگروه بنیادین به تصویب رسید؛ و ضمن اصلاحاتی در هفته پژوهش، ۲۵ آذر ۱۳۹۲ جهت ارسال به نخبگان عرصه مدیریت، آماده گردید.
- در ۲۵ دی ۱۳۹۲، اولین نشست ملی بررسی نقشه جامع با حضور نخبگان حوزه مدیریت، در دانشگاه شهید بهشتی و با نظارت علمی استاد دکتر علی رضائیان، چهره ماندگار کشور در علم مدیریت، تشکیل شد.
- پس از بررسی نظرات نخبگان، ویرایش دوم نقشه جامع از نشست ۱۱۰ (فروردین ۱۳۹۳) آغاز شد؛ در خرداد ۱۳۹۳، کلیات نقشه طی دو نشست با مراجع حوزوی در قم (۱۳ خرداد با آیت‌الله جوادی آملی و ۲۱ خرداد با آیت‌الله مکارم شیرازی)

و تفصیل نقشه طی یک نشست ملی با نخبگان عرصه مدیریت، در مشهد مقدس (۲۹ و ۳۰ خرداد)، مورد بررسی و نقد قرار گرفت.

- بررسی دیدگاه‌های نخبگان، اعمال موارد اصلاحی و تکمیل نقشه جامع مدیریت اسلامی در حوزه پژوهش، از تیر ۱۳۹۳ تا تیر ۱۳۹۴ به طول انجامید و ویرایش سوم «نجما» حاصل گشت.

- از مرداد ۱۳۹۴ تا آبان ۱۳۹۴ مصاحبه علمی مبتنی بر «نجما» با حدود ۳۰ تن از نخبگان حوزوی و دانشگاهی مدیریت و علوم انسانی انجام گرفت و در این فعالیت علمی بیش از ۸۰۰ مورد نقد، پیشنهاد، ابهام و تأیید محتوای «نجما» به دست آمد.

- بررسی این موارد از مهر ۱۳۹۴ تا خرداد ۱۳۹۵ طی ۱۱۰ نشست توسط کمیته تخصصی ۸ نفره (اعضای منتخب توسط کارگروه بنیادین) انجام پذیرفت و ویرایش چهارم «نجما» به دست آمد.

- با تدوین ویرایش چهارم، کتاب «پیش‌نویس نقشه جامع مدیریت اسلامی به همراه نقد و بررسی علمی استادان مدیریت و علوم انسانی» به کارگروه مدیریت، شورای تحول علوم انسانی و جامعه علمی عرضه گردید و در پی آن، دو نشست مقدماتی در دانشگاه جامع امام حسین (ع) «تاریخ ۱۳ و ۲۷ دی ۱۳۹۵) و نشست ملی سوم در مشهد مقدس (۶ تا ۸ بهمن ۱۳۹۵) تشکیل شد و پیش‌نویس «نجما» به اجماع نسبی نخبگان رسید و منجر به صدور بیانیه پایانی گردید (پیوست ۴).

- در ادامه، بعد از نشست سوم، جلسات فشرده پیگیری اصلاحات و تذکرات نهایی نخبگان در نقشه جامع، طی دو مرحله، و دو بار بازبینی کلی نقشه، از تاریخ ۱۱ بهمن ۱۳۹۵ تا تاریخ ۳۱ اردیبهشت ۱۳۹۶ طی ۱۴ نشست عمومی و ۸ کمیته تخصصی، و از تاریخ اول خردادماه ۱۳۹۶ تا اول مهرماه ۱۳۹۶ طی ۱۴ نشست عمومی و ۱۲ کمیته تخصصی، انجام پذیرفت و پیش‌نویس نهایی نقشه جامع مدیریت اسلامی (ویرایش پنجم) فراهم گردید.

- در راستای تکمیل بازخوردگیری از نظرات دو نشست با استادان جناب آیت‌الله حائری شیرازی (تاریخ ۲۵ اردیبهشت ۱۳۹۶) و جناب حجت‌الاسلام دکتر خسروپناه (تاریخ ۳۰ اردیبهشت ۱۳۹۶) برگزار گردید و یک ارائه در باب نقد و بررسی «نجما» به نحو گزارش تحلیلی در نشست منتخبی از نخبگان علوم

انسانی در مشهد مقدس، در تیرماه ۱۳۹۶، با حضور ناظر علمی محترم «نجما» برگزار گردید.

- از مهرماه ۹۶ تا بهمن ۹۷، سیاست غنی‌سازی ویرایش پنجم، و انعکاس مباحث نشست‌های ملی و نظم موضوعی مصاحبه‌ها، در قالب ویرایش ششم در دستور کار کارگروه قرار گرفت؛ این مرحله با ۳۷ نشست کارگروه و حدود ۸۰ جلسه کمیته تخصصی، به کار خود پایان داد؛ تا ویرایش نهایی ششم به کارگروه تهران، شورای تحول و جامعه علمی عرضه شود.
- در مرحله حاضر، ارسال «نجما» به کارگروه تهران و سپس بررسی و تصویب آن در شورای تخصصی تحول و ارتقای علوم انسانی در حال پیگیری است.
- در راستای فرهنگ‌سازی و گفتمان علمی، برگزاری نشست‌های دانشگاهی، منطقه‌ای و ملی بعدی نیز در حال برنامه‌ریزی و پیگیری است.
- گفتنی است میانگین حضور اعضا، در ۲۸۷ نشست عمومی و ملی، دوسوم کل اعضا کارگروه بنیادین بوده است.

نکته ۱: علاوه بر کتاب یاد شده و متن حاضر، دیگر مباحث ارائه شده هر یک از اعضا و صاحب‌نظران مدعو، علما و مراجع معظم، به عنوان اسناد پشتیبان نقشه، به تدریج منتشر خواهد شد.

نکته ۲: بررسی نهایی متن حاضر (ویرایش ششم)، توسط آقایان: دکتر علی‌رضا احمدی، دکتر علی‌نقی امیری، حجت‌الاسلام دکتر علی‌اکبر بخشی، آقای رضا بغدادی، حجت‌الاسلام دکتر علی‌آقا پیروز، دکتر محمداسماعیل رستمی‌نیا، آقای سیدمحمد رضایی، دکتر مهدی محمدی‌نسب، حجت‌الاسلام دکتر محسن منطقی، دکتر علی نجات‌بخش‌اصفهانی، و حجت‌الاسلام دکتر ولی‌الله نقی‌پورفر، صورت گرفته است.

کنترل و بازبینی نهایی اعمال نظرات کارگروه در متن «نجما»، مصاحبه‌ها، نشست‌های ملی، توسط آقایان، بغدادی، محمدی‌نسب، و نقی‌پورفر انجام پذیرفته است.

نکته ۳: پژوهش حاضر از حیث چارچوب کلی و محورهای اساسی (مبانی محتوایی، مسائل، مبانی روشی و الزامات اجرایی) می‌تواند مورد استفاده سایر رشته‌های علوم انسانی قرار گیرد.

همکاران:

- ویژگی اعضای حقیقی و حقوقی کارگروه بنیادین (جدول ۱) به این شرح است:
- اعضا همگن و از لحاظ آگاهی نسبی به مدیریت اسلامی، واجد تخصص‌های مورد نیاز جهت بررسی موضوع بوده‌اند؛

• از پژوهش‌گران دانشگاهی و حوزوی عرصه مدیریت اسلامی می‌باشند.
جدول ۱: اسامی و سوابق کاری پژوهش‌گران کارگروه بنیادین مدیریت اسلامی به ترتیب

حروف الفبا

ردیف	نام و نام خانوادگی	سوابق کاری	تعداد نشست‌ها	
			۲۸۷ عمومی	۲۲۷ تخصصی
۱	محمدرضا احمدی	عضو هیأت علمی پژوهشکده علوم اسلامی امام صادق(ع) و نماینده پژوهشکده تحقیقات اسلامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	۱۸۷	۵۱
۲	علی نقی امیری	عضو هیأت علمی پردیس فارابی دانشگاه تهران	۲۲۰	۷۴
۳	علی اکبر بخشی	نماینده انجمن مدیریت اسلامی حوزه علمیه قم	۱۶۵	۵۴
۴	رضا بغدادی	عضو هیأت علمی بازنشسته دانشگاه امام حسین(ع)	۲۴۴	۱۷۱
۵	علی آقا پیروز	عضو هیأت علمی و مدیر گروه مدیریت اسلامی و نماینده پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی	۱۵۵	۸
۶	عبدالله توکلی	عضو هیأت علمی، معاون و نماینده پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و عضو کارگروه رشته مدیریت شورای تحول و ارتقای علوم انسانی	۶۱	--
۷	هادی توکلی	عضو مرکز مدیریت آموزش مدیریت دولتی	۲۹	--
۸	محمدحسن جعفری	دکتری مدیریت سیاست گذاری عمومی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)	۲۸	--
۹	مرتضی جوانعلی آذر	دکتری مدیریت و نماینده دانشکده مدیریت و معارف اسلامی دانشگاه امام صادق(ع)	۳۳	۲۲
۱۰	عباس چاردولی	رئیس مرکز تحقیقات تحول در علوم انسانی دانشگاه عالی دفاع ملی جمهوری اسلامی ایران	۵۲	--
۱۱	امیر حسین زاده	عضو پژوهشگاه حوزه و دانشگاه	۳۳	--
۱۲	سلیمان خاکبان	عضو هیأت علمی دانشگاه قم، عضو شورای علمی قطب فلسفه دین، عضو کمیسیون حوزوی تحول	۱۴۲	۸

		بنیادی آموزش و پرورش، عضو شورای سیاستگذاری علم در وزارت علوم، و ...		
۱۳	سیدعلی خردمندان- سعدی	نماینده مرکز تحقیقات تحول در علوم انسانی دانشگاه عالی دفاع ملی	۱۶	---
۱۴	محمد اسمعیل رستمی نیا	عضو هیأت علمی و نماینده و مدیر گروه مدیریت اسلامی پژوهشگاه امام صادق «ع»	۱۱۸	۲۲
۱۵	سید محمد رضایی	عضو هیأت علمی، نماینده و رئیس مرکز رشد دانشگاه قم و کارشناس تجاری سازی واحدهای فناوری و نماینده پارک علم و فناوری قم	۱۹۴	۹۲
۱۶	هوشنگ عاشقی- اسکویی	عضو هیأت علمی و مدیر گروه رشته مدیریت بازرگانی دانشگاه قم	۱۱۲	۸
۱۷	حمیدرضا علم الهدی	نماینده مرکز آموزش مدیریت دولتی و عضو هیأت مدیره انجمن دانش آموختگان مدیریت دولتی	۷۷	---
۱۸	سید مهدی محدث	سرپرست و نماینده دفتر آموزش و پژوهش استانداری قم	۱۶۰	۴
۱۹	مهدی محمدی نسب	عضو هیأت علمی دانشکده مدیریت دانشگاه قم و عضو گروه مدیریت و مدیر مطالعات راهبردی جامعه المصطفی العالمیه	۱۴۲	۸۰
۲۰	محسن منطقی	عضو هیأت علمی و نماینده مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی «ره» و مدیر گروه مدیریت مؤسسه آموزش عالی علوم انسانی (جامعه المصطفی العالمیه)	۱۲۶	۸
۲۱	علی نجات بخش- اصفهانی	عضو هیأت علمی، مدیر گروه مدیریت اسلامی و نماینده دانشگاه پیام نور	۱۵۹	۱۸
۲۲	رضا نجاری	عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور و مشاور معاون توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور و عضو کار گروه رشته مدیریت شورای تحول و ارتقای علوم انسانی	۹۸	---
۲۳	ولی الله نقی پورفر	عضو هیأت علمی دانشگاه قم و رئیس پژوهشگاه مدیریت اسلامی و عضو کار گروه رشته مدیریت و مسئول کار گروه بنیادین مدیریت اسلامی	۲۸۵	۲۲۷
۲۴	محمد تقی نوروزی- فرانی	عضو هیأت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی «ره»	۸۸	---

نکته: به جهت محدودیت امکانات، توانمندی پژوهشی افراد و مراکز حوزوی و دانشگاهی تهران و قم، مبنای تشکیل هسته اولیه کارگروه بنیادین قرار گرفته است؛ و از توانمندی اساتید در سطح ملی از طریق مصاحبه‌ها و نشست‌های ملی، بهره‌بردای شده است.

ارائه‌دهندگان طرح اولیه جهت تدوین «نجما»:

بعضی از اعضای کارگروه و صاحب‌نظران، طرح اولیه جهت تدوین «نجما» ارائه داده‌اند؛ اسامی ارائه‌دهندگان به ترتیب حروف الفبا، عبارت‌اند از: آقایان: دکتر محمدرضا احمدی، دکتر محمد ازگلی، دکتر علی‌نقی امیری، دکتر عبدالله توکلی، دکتر امیر حسین‌زاده، دکتر عباس چاردولی، دکتر سلیمان خاکبان، دکتر محمداسماعیل رستمی‌نیا، دکتر حسن عابدی‌جعفری، دکتر علی‌رضا علی‌احمدی، دکتر علی نجات‌بخش، دکتر رضا نجاری، و حجج اسلام: دکتر علی‌اکبر بخشی، دکتر علی‌آقا پیروز، دکتر علیرضا پیروزمند، شمس‌الدین حسینی، دکتر عبدالحسین خسروپناه، سیدمهدی میرباقری، دکتر محسن منطقی، دکتر ولی‌الله نقی‌پورفر، که به ترتیب ارائه در جدول ۲ آورده شده است.

علاوه بر اعضای کارگروه (جدول ۱)، از نظرات نخبگان کشوری، از طریق نشست‌های ملی اول، دوم و سوم و همچنین مصاحبه، استفاده شده است و این روند همچنان ادامه دارد و بعضی صاحب‌نظران نیز به کارگروه دعوت شده و یا کارگروه با آن‌ها دیدار داشته است. (جدول ۳)

جدول ۲: اسامی ارائه‌دهندگان طرح اولیه جهت تدوین «نجما» به ترتیب تاریخ ارائه طرح

ردیف	نام و نام خانوادگی	تاریخ ارائه	موضوع طرح
۱	سلیمان خاکبان	۱۷ بهمن ۱۳۹۰	نقشه جامع مدیریت اسلامی
۲	محمدرضا احمدی	۲۴ بهمن ۱۳۹۰	الگوی نظام‌مند (نقشه جامع) و رهنامه اجرا
۳	علی‌اکبر بخشی	۱ و ۱۵ اسفند ۱۳۹۰	نقشه جامع - موضوعات و مسائل
۴	عباس چاردولی	۸ و ۱۲ اسفند ۱۳۹۰	نقشه جامع - تدوین محتوای مدیریت اسلامی
۵	عبدالله توکلی امیر حسین‌زاده	۲۸ فروردین و ۴ اردیبهشت ۱۳۹۱	نقشه مدیریت اسلامی

نقشه جامع مدیریت اسلامی «نجما»

تفسیر و تبیین مدل بنیادین جامع مدیریت اسلامی	۱۱ و ۲۵ اردیبهشت ۱۳۹۱	عباس چاردولی	۶
نقشه مدیریت اسلامی	۱ خرداد ۱۳۹۱	علی نجات بخش محمد اسماعیل رستمی نیا	۷
درآمدی بر مبانی مدیریت اسلامی	۸ و ۲۲ خرداد، ۳ و ۲۴ مهر ۱۳۹۱	سلیمان خاکبان	۸
تدوین نقشه مدیریت اسلامی	۵ و ۱۲ تیر ۱۳۹۱	علی آقا پیروز	۹
پیش فرض های دانش مدیریت و روی کرد اسلامی آن	۱۹ و ۲۶ تیر، ۲ مرداد ۱۳۹۱	حسن عابدی جعفری	۱۰
الگوی طراحی مدیریت اسلامی	۲۰ و ۲۷ شهریور ۱۳۹۱	علی نقی امیری	۱۱
طرح جامع تحول بنیادین در علوم انسانی با روی کرد اسلامی	۱۰ و ۱۷ مهر ۱۳۹۱	علی رضا علی- احمدی محمد ازگلی	۱۲
مبانی مدیریت اسلامی، نقشه راه و الزامات	۱ و ۸ آبان ۱۳۹۱	سید مهدی میرباقری	۱۳
نقشه مدیریت اسلامی	۱۵، ۲۲ و ۲۹ آبان ۱۳۹۱	علیرضا پیروزمند	۱۴
طرح پیشنهادی نقشه راه مدیریت اسلامی	۱۳ و ۲۰ آبان ۱۳۹۱	محسن منطقی	۱۵
نقشه راه مدیریت اسلامی	۲۷ آذر و ۴ دی ۱۳۹۱	رضا نجاری	۱۶
نقشه جامع مدیریت اسلامی و الزامات تدوین و اجرای آن	۱۱، ۱۸ و ۲۵ دی ۱۳۹۱ و ۹ بهمن ۱۳۹۱	ولی الله نقی پورفر	۱۷
نقشه مدیریت اسلامی	۱۵ بهمن ۱۳۹۱	عبدالحسین خسرو پناه	۱۸

جدول ۳: اسامی و سوابق کاری دعوت شدگان کارگروه بنیادین مدیریت اسلامی

ردیف	نام و نام خانوادگی	سوابق کاری
۱	محمد ازگلی	عضو هیأت علمی دانشگاه جامع امام حسین «ع»

۲	علیرضا پیروزمند	قائم مقام فرهنگستان علوم اسلامی
۳	محمی الدین حائری شیرازی	عضو مجلس خبرگان رهبری و جامعه مدرسین حوزه علمیه قم
۴	شمس الدین حسینی	عضو فرهنگستان علوم انسانی
۵	عبدالحسین خسروپناه	عضو هیأت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی و رئیس مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران
۶	محمود رجبی	قائم مقام مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی «ره» و عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم
۶	حسن عابدی جعفری	عضو هیأت علمی بازنشسته دانشکده مدیریت دانشگاه تهران
۷	علیرضا علی احمدی	عضو هیأت علمی دانشگاه تهران و رئیس هیئت مدیره انجمن علمی مدیریت رفتار سازمانی
۸	لطف الله فروزنده دهکردی	معاونت مجلس رئیس جمهور و رئیس کارگروه رشته مدیریت شورای تحول و ارتقای علوم انسانی و عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس
۹	سیدمحمد مهدی میرباقری	رئیس فرهنگستان علوم اسلامی

هزینه‌ها:

برای شفاف‌سازی و رفع ابهام از بعضی از اذهان و ارائه سنت حسنه در شفاف‌سازی عملکردها نسبت به نحوه هزینه‌کرد بیت‌المال و اعلان عمومی آن، یادآوری می‌شود: یک مجموع هزینه‌های جاری پژوهشکده در طول ۸۶ ماه، اعم از کارکنان، سرویس رفت-وآمد اعضای کارگروه و دعوت‌شدگان، پذیرایی هفتگی و اردوهای کاری فشرده، و خرید تجهیزات و مانند آن، در جدول ۴ آورده شده است:

جدول ۴: گزارش هزینه‌های پژوهشکده

ردیف	شرح	مبلغ (تومان)	ملاحظات
۱	مجموع هزینه‌های جاری پژوهشکده به مدت ۸۶ ماه: کارکنان، سرویس رفت و آمد اعضای کارگروه و دعوت‌شدگان، پذیرایی هفتگی	۱۴۲،۰۰۰،۰۰۰	از آذر ۱۳۹۰ تا ۳۱ اسفند ۱۳۹۷: به طور متوسط، هزینه کرد ماهیانه: ۱/۶۵۰/۰۰۰ تومان
۲	هزینه تجهیز پژوهشکده	۲۵،۰۰۰،۰۰۰	در آغاز تشکیل پژوهشکده

۳	هزینه ۵ اردوی دو روزه وسف	۱۳.۰۰۰.۰۰۰	برگزاری ۳ اردو در تابستان ۱۳۹۲ و ۲ اردو در تابستان ۱۳۹۳
۴	حق الزحمه نشست‌ها اعضای کارگروه بنیادین مدیریت	۹۹.۰۰۰.۰۰۰	۷.۹۰۰ نفر-ساعت پرداخت شده و حدود ۳.۰۰۰ نفر-ساعت باقی مانده است
جمع کل		۲۷۹.۰۰۰.۰۰۰ تومان	

دو) دریافتی رئیس پژوهشکده در این سال‌ها، فقط حقوق عضویت هیأت علمی دانشگاه قم بوده است.

سه) هزینه نشست ملی یک روزه تهران در دی ۱۳۹۲ توسط دانشکده مدیریت دانشگاه شهید بهشتی پرداخت شده است.

چهار) هزینه نشست ملی سه روزه مشهد در خرداد ۱۳۹۳ توسط مؤسسه تدبیر و اندیشه انقلاب اسلامی پرداخت شده است.

پنج) هزینه نشست ملی سه روزه مشهد در بهمن ۱۳۹۵ توسط دانشگاه جامع امام حسین «ع» پرداخت شده است.

تقدیر:

در پایان با توجه به حدیث امام رضا (ع) «من لم یشکر المنعم من المخلوقین، لم یشکر الله عزّ و جلّ»، متواضعانه از شخصیت‌های حقیقی و حقوقی، به این شرح، تقدیر و تشکر می‌شود:

۱. آیات عظام، مکارم‌شیرازی، جوادی‌آملی، آیت‌الله حائری‌شیرازی و حجت‌الاسلام محمود رجبی به نمایندگی از آیت‌الله مصباح یزدی، به خاطر ارائه رهنمودهای کلی علمی و حمایت معنوی از استمرار فعالیت کارگروه،

۲. دکتر غلامعلی حدادعادل: رئیس شورای تحول و ارتقای علوم انسانی، و دکتر سیدحمید طالبزاده: دبیر شورای تحول، دکتر لطف‌الله فروزنده‌دهکردی: معاون وقت رئیس جمهور و رئیس سابق کارگروه مدیریت، به خاطر پایه‌گذاری پژوهشکده و پشتیبانی مالی و حمایت اجرایی و معنوی مستمر از آن و دکتر سیدحمید خدادادحسینی: رئیس فعلی کارگروه مدیریت،

۳. آیت‌الله دکتر احمد بهشتی و حجت‌الاسلام دکتر عسکر دیرباز: رؤسای دانشگاه قم و حجج اسلام دکتر سیدرضا مؤدب و دکتر سیدمحمدجواد وزیری‌فرد: معاونان پژوهشی دانشگاه

قم، به خاطر پایه‌گذاری پژوهشکده و پشتیبانی سازمانی، تجهیزات و حمایت اجرایی و معنوی مستمر از آن، و نیز، دکتر فراهانی معاون پژوهشی فعلی دانشگاه قم.

۴. دکتر علی رضائیان: رئیس دانشکده مدیریت دانشگاه شهید بهشتی و ناظر علمی «نجما»، به خاطر نظارت علمی مستمر بر فعالیت کارگروه و پشتیبانی اجرایی و معنوی مستمر از آن، و از پژوهشکده در برگزاری نشست‌های ملی اول، تا سوم و موارد دیگر،

۵. دکتر موسی مهدوی: رئیس وقت مرکز آموزش مدیریت دولتی و آقای رفیعی: مشاور مرکز، به خاطر پشتیبانی مالی و حمایت معنوی از پژوهشکده،

۶. دانشگاه جامع امام حسین(ع) و دانشکده مدیریت آن، دانشگاه شهید بهشتی و دانشکده مدیریت آن، دانشگاه عالی دفاع ملی و مرکز مطالعات و تحقیقات آن، به خاطر پشتیبانی مالی و حمایت علمی-معنوی از پژوهشکده،

۷. مراکز حوزوی، از جمله: جامعه المصطفی العالمیه، انجمن مدیریت اسلامی حوزه علمیه، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی «ره»، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، و فرهنگستان علوم اسلامی،

۸. مراکز پژوهشی و دانشگاهی، از جمله: دانشگاه امام صادق «ع»، پژوهشگاه امام صادق «ع»، دانشگاه تربیت مدرس، دانشگاه تهران، دانشگاه پیام نور مرکز، دانشگاه علامه طباطبایی «ره»، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشگاه اصفهان، دانشگاه شیراز، و ...

۹. مراکز اداری، از جمله: استانداری قم، مرکز آموزش مدیریت دولتی قم و تهران، و انجمن مدیریت دولتی، به خاطر پشتیبانی علمی معنوی از پژوهشکده،

۱۰. مؤسسه تدبیر و اندیشه انقلاب اسلامی، به خاطر پشتیبانی مالی و اجرایی در برگزاری نشست ملی دوم در مشهد و پرداخت بخشی از هزینه اردوی وسف،

۱۱. تمامی استادان شرکت‌کننده در نشست‌های پژوهشکده، همایش ملی در تهران و مشهد و همچنین استادان شرکت‌کننده در مصاحبه‌ها به خاطر ارائه نظرات و پیشنهادهای ارزشمند،

۱۲. اعضای کارگروه بنیادین مدیریت اسلامی و مراکز منسوب به آنان (جدول ۲)، به خصوص استادانی که تاکنون به عنوان اعضای ثابت کارگروه نقش‌آفرینی کرده و می‌کنند و نیز اعضای کمیته هشت نفره کارگروه که با حوصله مثال‌زدنی، دیدگاه و نظرات مصاحبه‌شوندگان را مورد بررسی علمی قرار دادند؛ به خاطر همراهی و همیاری علمی و معنوی بی‌دریغ و خالصانه با پژوهشکده و در کارگروه بنیادین و استمرار بخشی به هم‌افزایی علمی کارگروه که از حیث کمیت و کیفیت در نوع خود کم‌نظیر است،

۱۳. استادانی از کارگروه بنیادین که هزینه انتشار کتاب «پیش‌نویس نقشه جامع مدیریت اسلامی، ویرایش چهارم» و «نقشه جامع مدیریت اسلامی، ویرایش ششم»، «به همراه نقدوبررسی علمی استادان مدیریت و علوم انسانی» را تأمین کرده‌اند،

۱۴. تمامی دست‌اندرکاران و همکاران پژوهش‌کننده مدیریت اسلامی و همکاران علمی و اجرایی دانشگاه قم از جمله فناوری اطلاعات، چاپ، نشر و خدمات، که با همیاری بی‌دریغ در فعالیت‌های پژوهش‌کننده مدیریت اسلامی و تسهیل اقتضائات آن به پیشرفت کار کمک کردند.

تذکر نهایی:

از تعامل علمی اعضای کارگروه و نخبگان در باب «نقشه جامع مدیریت اسلامی» بایستی به درگاه خدای منان شکرگزاری نمود؛ اجر این عزیزان با خدای تعالی است. انصافاً با عنایت خدا و همت این عزیزان، تلاش‌های جهادی علمی در تدوین این نقشه به عمل آمده است.

این حرکت، یک هم‌افزایی و یک دانش عمیق ضمنی و پنهان را برای جامعه علمی مدیریت پدید آورده است و عملاً به تربیت اساتید نخبه کمک نموده است که نباید از آن غافل شد. ضرورت دارد این حرکت، توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی تقویت شود؛ که هنوز این مهم به طور کامل برآورده نشده است.

دو نکته اساسی در این نقشه مورد تأکید است:

(۱) نقشه با اجماع نسبی به ثمر رسیده است؛

(۲) هر پنج سال یک بار قابل بازبینی است.

دیدگاه‌های دیگری نیز موجود است که در بخش ضمیمه و مصاحبه‌ها آمده است. همه موارد «نجما» قابلیت بازنگری دارد؛ از تعریف مدیریت اسلامی تا موارد دیگر؛ در عین حال که کارگروه، صدها ساعت درباره این موارد، مباحثه کرده است.

رشد علمی، تعیینی است نه تعیننی و دستوری؛ در ضمیمه «نجما» به دیدگاه‌های رقیب و متعارض نقشه که ادله قدرتمندی هم دارند اشاره شده است؛ رشد همه عرصه‌های علمی همین‌گونه است؛ حتی اعضای کارگروه بنیادین نیز بعضاً دیدگاه‌های جدیدی پیدا کرده‌اند که این‌ها می‌تواند در ویرایش‌های بعدی نقشه، اعمال شود.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

ولی الله نقی پورفر

۲۱ بهمن ۱۳۹۷

مصادف با ۴ جمادی الثانی ۱۴۴۰

مقدمه

«نقشه جامع مدیریت اسلامی» به اختصار «نجما» خوانده می‌شود. این مقدمه دربرگیرنده پنج قسمت است:

۱. تعریف «نجما».
۲. منابع تشریحی و تکوینی مبنای «نجما».
۳. الگوی کلی «نجما».
۴. سند راهبری «نجما».
۵. مراحل تحقق «نجما» در حوزه پژوهش.

۱. تعریف «نجما»

«نجما»^۱، مجموعه‌ای است جامع، هماهنگ، پویا و آینده‌نگر، شامل مبانی محتوایی، مسائل مدیریت اسلامی، مبانی روشی و الزامات اجرایی، در سه حوزه پژوهش، آموزش و اجرا، مبتنی بر ارزش‌های اسلامی، در راستای اهداف نظام اسلامی از جمله، چشم‌انداز بیست‌ساله کشور، برای دستیابی به مدیریت مطلوب فراگیر، متوازن و نظام‌مند در همه سطوح و همه ارکان نظام اسلامی».

نکته ۱: «نجما»، یک تزاروس (گنج واژه) به معنای مصطلح آن نیست که بعد از شکل‌گیری یک علم تدوین می‌گردد؛ بلکه، نظام جامع مبانی و مسائل مدیریت اسلامی است و در واقع، جهت‌گیری‌ها و چارچوب‌های کلی حرکت علمی پژوهشگران را به صورت مبنایی، مشخص می‌سازد.

نکته ۲: جامعیت نجما، نسبی است و ناظر به ساختار کلی موضوع علم می‌باشد؛ و بسط زیرموضوع‌های آن، به صورت استقرایی، مانع از بحث جامعیت، نیست؛ و مبین پویایی آن است.

۲. منابع تشریحی و تکوینی مبنای «نجما»

۲-۱. قرآن و سنت معصومین (ع) و محکّمات عقلی و تجربی

این منابع، حاکم بر دیدگاه صاحب نظران مسلمان و مبنای اندیشه‌ورزی آنان می‌باشد:

۲-۲-۱. قرآن و سنت

۱- «نجما» از باب تفأل و تبرک به کریمه «و بالنجم هم یهتدون» (نحل/۱۶) نشان اختصاری «نقشه جامع مدیریت اسلامی» است؛ از معانی «نجما» در عربی (در قالب تنوین)، «نجم ویژه» است که ان‌شاءالله راهنمای پژوهش‌گران حوزه مدیریت اسلامی قرار گیرد. ۲- این تعریف با الهام از «نقشه جامع علمی کشور»، ارائه شده است.

۲-۲-۲. محکامات عقلی و تجربی**۲-۲. اسناد بالادستی و دستاوردهای علمی و پژوهشی**

این دیدگاه‌ها در قالب اسناد بالادستی و دستاوردهای علمی و پژوهشی می‌باشد.

۲-۲-۱. اسناد بالادستی

مواد و بندهای قانونی مرتبط با «نجما» به تناسب و ضرورت در این جا و در بخش پنجم، آمده و تفصیل آن‌ها در پیوست ۱ مندرج است.

الف. قانون اساسی

در طراحی «نجما» و تدوین طرح‌های پژوهشی، به اصولی از قانون اساسی (مصوب سال ۱۳۶۸ هـ.ش) که مشتمل بر نظام اسلامی و جایگاه رهبری ولایی است، توجه ویژه‌ای شده است، مانند اصول دوم تا پنجم و نیز اصل یک‌صد و هفت، یک‌صد و نه، یک‌صد و هفتاد و هفت و مانند آن.

در همه اصول قانون اساسی، رهنمودهای بنیادی در موضوعات مدیریت اسلامی مطرح است که در «نجما»، از آن‌ها بهره‌برداری شده است و بایستی در پژوهش‌های هر یک از مسائل مدیریت اسلامی، نیز مورد بهره‌برداری تفصیلی مناسب، قرار گیرد.

ب. سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴

تحقق سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی که در تاریخ ۱۳ آبان ۱۳۸۲ توسط رهبر معظم انقلاب به سران قوای سه‌گانه ابلاغ شد، نیازمند اهتمام جدی به روی‌کرد اسلامی در مدیریت‌های کلان و خرد اجتماعی است و بدون در نظر گرفتن ارزش‌های اسلامی (مبانی، اهداف و ...) در پژوهش‌ها، آموزش‌ها و اجرا، قابل دستیابی نخواهد بود.

ب. سیاست‌های کلی خانواده

سیاست‌های کلی خانواده، نقش بی‌بدیل محوری در حل و فصل مسائل مدیریت اسلامی در سطح خرد و کلان سازمان‌ها و نظام اسلامی دارد؛ این سیاست‌ها، در تاریخ ۱۳ شهریور ۱۳۹۵، توسط مقام معظم رهبری ابلاغ گردید:

«خانواده واحد بنیادی و سنگ‌بنای جامعه اسلامی و کانون رشد و تعالی انسان و پشتوانه سلامت و بالندگی و اقتدار و اعتلای معنوی کشور و نظام است و سمت‌وسوی حرکت نظام باید معطوف باشد به:

۱. ایجاد جامعه‌ای خانواده‌محور و تقویت و تحکیم خانواده و کارکردهای اصلی آن بر پایه الگوی اسلامی خانواده به‌عنوان مرکز نشو و نما و تربیت اسلامی فرزند و کانون آرامش‌بخش.

۲. محور قرار گرفتن خانواده در قوانین و مقررات، برنامه‌ها، سیاست‌های اجرایی و تمام نظامات آموزشی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی به‌ویژه نظام مسکن و شهرسازی.

...

۶. ارائه و ترسیم الگوی اسلامی خانواده و تقویت و ترویج سبک زندگی اسلامی - ایرانی با:

«...»

ت. نقشه جامع علمی کشور

در سند مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی، نقشه جامع علمی کشور چنین تعریف شده است:

«نقشه جامع علمی، مجموعه‌ای است جامع و هماهنگ و پویا و آینده‌نگر، شامل مبانی، اهداف، سیاست‌ها و راهبردها، ساختارها و الزامات تحول راهبردی علم و فناوری، مبتنی بر ارزش‌های اسلامی، برای دستیابی به اهداف چشم‌انداز بیست‌ساله کشور».

اولویت‌ها و پیشنهادهای الزامات اجرایی «نجما» عمدتاً مبتنی بر نقشه جامع علمی کشور است.

۲-۲-۲. دستاوردهای علمی پژوهشی

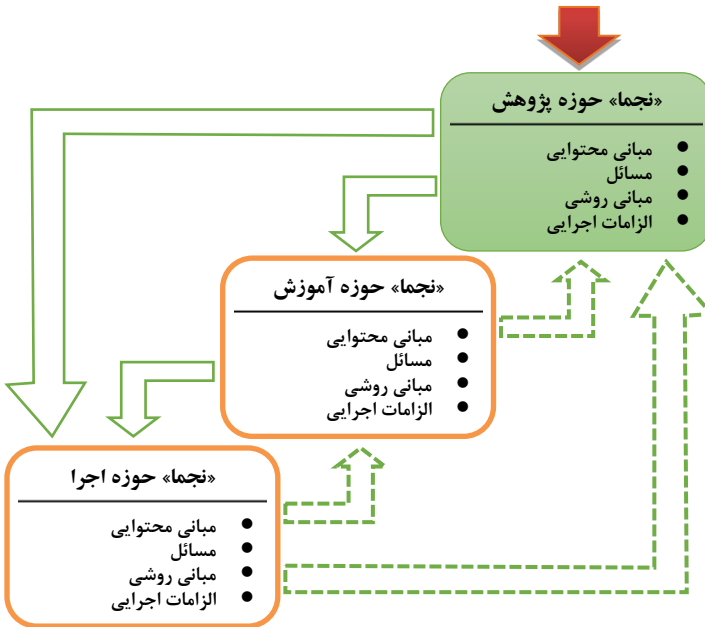
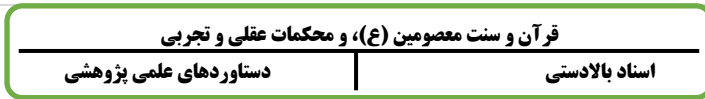
این دستاوردها، شامل پژوهش‌های صاحب‌نظران مسلمان و صاحب‌نظران بشری با حفظ مراتب اعتبار دستاوردها می‌باشد که در بخش چهارم: روش‌شناسی؛ فصل مبانی روشی، آمده است.

در تحقق این نقشه، تلاش می‌شود از مبانی ارزشی و اقتضات بومی کشور، تجربیات گذشته و نظریه‌ها و نمونه‌های علمی و تجارب عملی ملی و فراملی استفاده گردد.

۳. الگوی کلی «نجما»

با توجه به منابع تشریحی و تکوینی، الگوی کلی «نجما» در نمودار ۱ نشان داده شده است:

نمودار ۱: الگوی کلی «نجما»

نکته ۱: «نجما» در حوزه آموزش، مترتب بر تولید نسبی محتوا در حوزه پژوهش است و نیز «نجما» در حوزه اجرا، مترتب بر تحقق نسبی «نجما» در حوزه آموزش، است. طراحی و تدوین حوزه آموزش و اجرا، هم‌زمان با پیشرفت تولید محتوای حوزه پژوهش، بر اساس اولویت‌های مبتنی بر منطق علم و منطق نیاز، مورد توجه قرار می‌گیرد.

نکته ۲: در علم مدیریت، عرصه پژوهش، آموزش، و اجرا، به دلیل کاربردی و نتیجه‌گرا بودن، از هم قابل تفکیک نیست؛ به همین جهت، پژوهش‌هایی که انجام گرفته و آموزش داده می‌شود، اگر نتایج مثبتی در سازمان و جامعه مربوطه نداشته باشد، ممکن است دستاوردی علمی تلقی گردد؛ و لیکن، دستاوردی ناقص و یا معیوب است.

نکته ۳: منظور از «نجما» در حوزه اجرا، تدوین طرح‌هایی بر اساس نظام موضوعات و مسائل مدیریت اسلامی، مبتنی بر دستاوردهای حوزه پژوهش و آموزش است تا مبنای عمل واقع شود.

پس به صورت منطقی، حوزه اجرا در سطح کلان، جزئی از نقشه جامع خواهد بود که فعلاً مأموریت این کارگروه در این عرصه نیست و تذکر به آن، به این خاطر است که پژوهش و آموزش به صورت جزیره‌ای و فارغ از اجرا، دیده نشود.

نکته ۴: لازم به ذکر است که در هر دوره پنج‌ساله، «نجما» زیر نظر شورای تحول و ارتقای علوم انسانی قابل اصلاح و تکمیل است.

نکته ۵: «الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت» هنوز تدوین نشده است؛ ولی با تکمیل و ابلاغ شدن آن، امکان استناد در «نجما» خواهد یافت.

۴. سند راهبری «نجما»

«نقشه جامع مدیریت اسلامی»، «چشم‌انداز پژوهش‌ها» را نشان می‌دهد؛ در عین حال، «نظام موضوعات و مسائل» مورد نیاز عرصه پژوهش، آموزش و اجرا را نیز معرفی می‌کند. تا «نجما» در هر یک از حوزه‌های سه‌گانه فوق، تدوین و تصویب نشود، نمی‌توان سند راهبری آن حوزه را تدوین کرد؛ از این‌رو، تصور «نقشه جامع مدیریت اسلامی» مقدم و مبنای «تدوین سند راهبری» است.

«اجرائی کردن نقشه جامع مدیریت اسلامی»، نیازمند یک «سند راهبری»^۱ است که بایستی پس از تصویب «نجما» به صورت مستقل، تدوین شود.

نکته ۱: مؤلفه‌های «الزامات اجرایی» در هر یک از سه عرصه «پژوهش، آموزش و اجرا»، عهده‌دار تذکر مقدماتی به بحث از سند راهبری آن حوزه می‌باشد؛ که تدوین تفصیلی آنها بایستی از پی تصویب نجمای آن عرصه، صورت پذیرد. با توجه به نکته فوق، «الزامات اجرایی» مذکور در نجمای پژوهش، اجمالی از «سند راهبری» این حوزه است.

نکته ۲: سند حاضر، ناظر به «مبنای محتوایی، مسائل، مبنای روشی و الزامات اجرایی» نقشه جامع مدیریت اسلامی در حوزه پژوهش است و مبنای تولید محتوای آن می‌باشد.

این دستاورد پژوهشی، مبنای طراحی و تدوین «حوزه آموزش و اجرا» است.

نکته ۳: تفاوت تولید علوم انسانی اسلامی با تولید علوم طبیعی که سند راهبری آنها توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی، تنظیم و ابلاغ گردیده، در نوپایی آن است. از این‌رو، ابتدا باید، «نقشه جامع علوم انسانی اسلامی» تدوین گردد سپس، اجماع نظر پیرامون آن صورت گیرد و به تصویب نهایی شورای تحول نائل گردد؛ تا بتوان سند راهبری هر یک از آنها در ستادهای فرابخشی مشترک (نخبگان علمی حوزوی و دانشگاهی، حوزه تقنین و اجرا)، تنظیم گشته، به قانون برنامه و بودجه تبدیل شده، اجرا گردد.

۱- ضرورت تشکیل «ستاد راهبری» و «تنظیم و تدوین سند راهبری علم مدیریت اسلامی» اجمالاً در بخش ششم، «الزامات اجرایی» تحت عنوان الزامات اجرایی پیشنهادی مبتنی بر اسناد بالادستی نقشه، و در پیوست ۳، آمده است.

تنظیم و ابلاغ این سندهای راهبری، امری ضروری و از وظائف کارگروه‌های علوم انسانی و شورای تحول و ارتقای علوم انسانی است.

۵. مراحل تحقق «نجما» در حوزه پژوهش

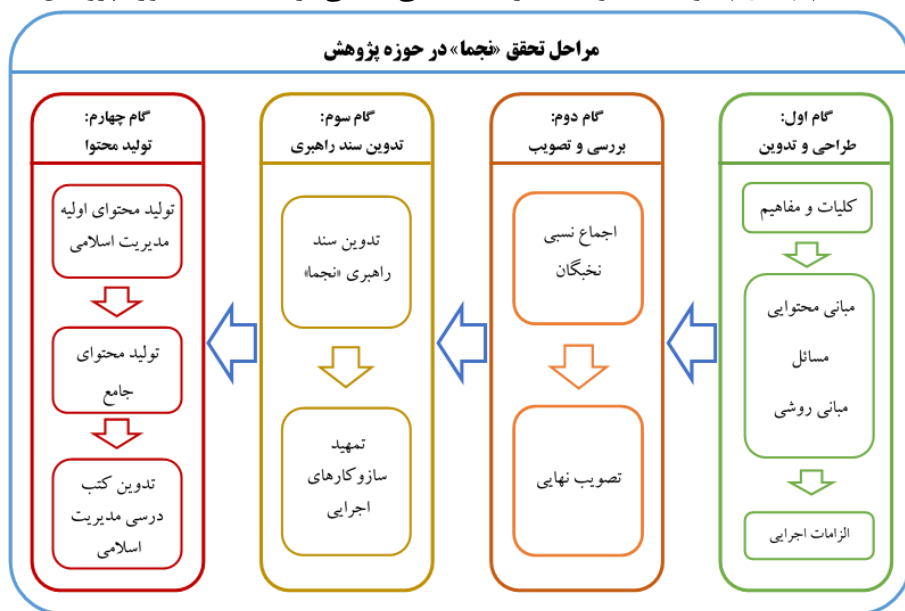
طراحی، تدوین و اجرای «نقشه جامع مدیریت اسلامی» در «حوزه پژوهش»، ناظر به چهار گام است (نمودار ۲):

گام اول: طراحی و تدوین «مبانی محتوایی، مسائل مدیریت اسلامی، مبانی روشی و الزامات اجرایی»،

گام دوم: بررسی و تصویب نجما،

گام سوم: تدوین سند راهبری نجما، و تمهید سازوکار اجرایی،

گام چهارم: تولید محتوای مدیریت اسلامی مبتنی بر «نجما»ی حوزه پژوهش^۱.

نمودار ۲: مراحل تحقق «نجما» در حوزه پژوهش

نکته ۱: روند کاری کارگروه بنیادین، ابتدا تدوین «نقشه جامع مدیریت اسلامی حوزه پژوهش»، و در ادامه، «تدوین سند راهبری»، و «تمهید سازوکارهای اجرایی» آن می باشد.

قدم بعدی، تولید محتوای مبتنی بر «نجما» می باشد و سپس، تدوین «نقشه جامع مدیریت اسلامی در حوزه‌های آموزش و اجرا» است که بایستی از تجربیات نخبگان در آن عرصه‌ها نیز، حد اکثر استفاده را نمود.

سیاست «نجما»، ریل‌گذاری برای پژوهش‌های مدیریت اسلامی، و قوام بخشی حداقلی آنهاست و طبعاً، با گسترش پژوهش‌های مبتنی بر اولویتهای منطق علم و منطق نیاز، و تدریج در آموزش و اجرا، می‌توان گام‌های مطمئنی به سوی آینده مطلوب، برداشت.

نکته ۲: بنای کارگروه بنیادین در تدوین «نجما»، تلاش برای هم‌زبانی بیش‌تر، با نخبگان مدیریتی حوزوی و دانشگاهی است و برگزاری سه نشست ملی و انجام مصاحبه‌های مکرر، از مصادیق این تلاش است.

برای ارتقا هم‌زبانی، بایستی، حساسیت‌های ناگزیر را با استمرار گفتمان علمی با نخبگان، کاهش داد.

«زبان قرآن»، زبان مشترک جامعه دینی است؛ انس هرچه بیش‌تر با این زبان از جانب حوزویان و دانشگاهیان، همگرایی مطلوب را در تحقیقات میان‌رشته‌ای ایجاد خواهد کرد.

ادبیات «نجما» بر اساس این زبان مشترک قرآنی، تدوین گشته است و تهیه نسخه‌های اجمالی و تفصیلی «نجما»، جهت سطوح مختلف کاربران، جزء دستورکار کارگروه بنیادین است.

تذکرات نهایی:

- ضمن تاکید بر سامان‌دهی و ارتقای پژوهش‌های مرتبط با مدیریت اسلامی، بایستی نسبت به انجام آزمایشی موارد حاصل از پژوهش‌های ضروری (پژوهش معیار) با توجه به سند راهبری نقشه جامع، اقدامات لازم صورت پذیرد؛ تربیت استادان واجد شرایط، نیز، از اقدامات اساسی در این راستا می باشد، که در الزامات اجرایی در حیطه ماموریت پژوهشگاه تحول و ارتقای مدیریت اسلامی پیشنهاد شده است.

- سطح ادبیات نقشه، ارائه تولید محتوی است؛ ولی، جهت روشن‌گری بیش‌تر و ارائه نمونه، در مواقع ضروری، به صورت اختصار به موارد محتوایی هم، اشاره شده است.
- به لحاظ معرفتی، گزاره‌های نقشه، مبتنی بر روش اجتهاد جامع است که به تناسب، از انواع منابع و روش‌های عقلی، نقلی و تجربی استفاده شده است.
- «نجما»، هم آرمان‌گرا و هم مأموریت‌گرا است؛ و در پی رسیدن به اهداف دست‌یافتنی با زمان‌بندی مشخص و هزینه‌های روشن است؛ و تدوین و تحقق آن، از الزامات رسیدن به مرجعیت علمی است که در سند نقشه جامع علمی کشور مطرح شده است.
- از مباحث مقدمه معلوم شد که ما دو سند داریم، یکی «سند موضوعات و مسایل مدیریت اسلامی» که همین «نجما» است و یکی «سند راهبری مدیریت اسلامی» که پیش‌نویس مولفه‌های کلی آن در پیوست ۳ «نجما» آمده است و در بخش «الزامات اجرایی»، به اختصار، پیشنهاد شده است و تدوین تفصیلی آن بعد از تصویب «نجما»، نیازمند هماهنگی و رایزنی کارگروه مدیریت و شورای تحول با دستگاه‌های قانون‌گذار و اجرایی است!

۱۳۶۳
شورای عالی انقلاب فرهنگی
دبیرخانه شورای تخصصی تحول و ارتقای علوم انسانی

نقشه جامع

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

بخش اول

کلیات و مفاهیم اساسی

فصل اول: کلیات

فصل دوم: مفاهیم اساسی

مقدمه:

عنوان کلیات، مقدمه‌ای جامع برای ورود به مباحث مدیریت اسلامی است. عنوان مفاهیم اساسی، ناظر به کلیدواژه‌های بنیادین «نجما» می‌باشد.

فصل اول: کلیات

کلیات، شامل موارد نشان داده شده در نمودار ۳ است:

نمودار ۳: کلیات «نجما»

گفتار اول: بیان مسأله

بیان مسأله، دارای دو قسمت است: بیان یک سری چالش‌های عرصه مدیریت اسلامی و سپس بیان مسائل مبتنی بر آن‌ها.

تا کنون، در حوزه مطالعات مدیریت در کشورهای مختلف، مبتنی بر اقتضائات بومی و فرهنگ آن جوامع، تلاش‌هایی صورت گرفته است؛ و گستره‌ای از اطلاعات و دانش در این حوزه تولید شده است؛ اما به کارگیری این دستاوردها در جوامع اسلامی با چالش‌های فراوانی همراه است.

ناسازگاری مبانی مدیریت رایج با مبانی پذیرفته‌شده در جوامع اسلامی از مهم‌ترین چالش‌های پیش‌رو است.

با وجود روی‌کرد مثبت در جامعه علمی و اجرایی کشور به مدیریت اسلامی^۱، خلأهای زیر در پژوهش‌های مدیریت اسلامی به چشم می‌خورد:

- پراکندگی و عدم انسجام،
- فقدان استاندارد واحد در پژوهش‌ها،
- موازی کاری، تکراری بودن، اشتباهات محتوایی و روشی، و فقدان پژوهش‌های ضروری؛
- وجود خلأهای پژوهشی با توجه به ساختار معرفتی محتوای مدیریت اسلامی،
- توجیهات بی‌مبنا به نام اسلام، برای برخی از نظریه‌ها و مفاهیم مدیریتی موجود،
- نبود هماهنگی میان مراکز متعدد پژوهشی متکفل پژوهش‌های مدیریت مبتنی بر ارزش‌های اسلامی،
- ...

مسأله‌ای که با آن مواجه هستیم این است که با چه سازوکاری می‌توان خلأها و مشکلات بیان شده را برطرف کرد؟

نقشه جامعی که ابعاد مختلف محتوای مدیریت اسلامی و راه تولید، آموزش و اجرای آن را نشان دهد، مرحله اول در تعریف سازوکار مناسب، برای برون‌رفت از این مشکلات است.

۱ - «مدیریت اسلامی» با «مدیریت مسلمانان» متفاوت است؛ در مدیریت مسلمانان، اعتقاد بر این است که در پژوهش‌های مدیریت اسلامی بایستی صرفاً رفتار مدیران مسلمان مفهوم‌سازی شود و نظریه‌ها از این رفتارهای مدیریتی نشأت گیرد؛ در حالی که مدیریت اسلامی ناظر به نقش «مبانی محتوایی و روشی»، در «مسائل علم مدیریت اسلامی» است که در شخصیت الگویی معصومین (ع) و پیروان صادق آنان، متبلور است: «لقد کان لکم فی رسول الله اسوه حسنه» (احزاب/۲۱): «قد کانت لکم اسوه حسنه فی ابراهیم و الذین معه ...» (ممتحنه/۴): «نجما»، بر اساس این دیدگاه، شکل گرفته است.

از آن جا که «نقشه جامع مدیریت اسلامی» شامل سه حوزه «پژوهش، آموزش و اجرا» است، و پیش‌نیاز آموزش و اجرا، پژوهش و تولید محتوای مدیریت اسلامی است، بنابراین گام اول، پرداختن به «حوزه پژوهش» است:

بر این اساس، مسأله اصلی گام اول، چِستی، چگونگی و چرایی «نقشه جامع مدیریت اسلامی در حوزه پژوهش» است.

این «نقشه جامع»، ناظر به «نظام جامع مبانی محتوایی، مسائل، مبانی روشی و الزامات اجرایی» در مدیریت اسلامی است.

گفتار دوم: ضرورت و اهمیت

ابتدای این گفتار، از باب مقدمه، ناظر به تاریخچه^۱ مدیریت اسلامی است و در ادامه، میزان ضرورت و اهمیت پژوهش‌های مدیریت اسلامی، تبیین شده است.

مدیریت و رهبری الهی جامعه بشری، شأن اساسی انبیا و رسولان الهی است که از ابتدای خلقت با ظهور خانواده انسانی و رهبری حضرت آدم «ع» آغاز گشت.

متناسب با توسعه، گسترش و پیچیدگی روابط و نیازهای اجتماعی، رهنمودهای الهی در باب اداره و تدبیر امور اجتماعی، در ادیان انبیای اولوا العزم (صاحب شریعت)، گسترش و توسعه یافت.

با رهبری سیاسی اجتماعی حضرت یوسف «ع»، در نظام غیراسلامی، و تشکیل حکومت و اداره آن در سیره مدیریت و رهبری حضرت موسی «ع»، یوشع «ع»، طالوت «ع» و خصوصاً، رهبری الهی حضرت داوود «ع» و سلیمان «ع» و اولیای الهی همچون ذوالقرنین، رهنمودهای الهی در قالب کتاب الهی و سیره قولی و فعلی رهبران منصوب و مورد تایید الهی، گسترش و جامعیت متناسب یافت.

و بالطبع نظام مسائل و گزاره‌های مدیریت و رهبری الهی، به تعلیم الهی، در نظر و عمل، ارائه شد.

به تدریج با غربت و مظلومیت انبیای الهی، به جهت تمرد جامعه بشری امم قبل از اسلام (امت اولین، به تعبیر قرآن کریم)، کتاب الهی و سیره انبیا، تحریف گشته، آموزه‌های الهی در تمام عرصه‌های حیات انسانی، از جمله مدیریت و رهبری الهی، به بوته فراموشی سپرده شد.

با ظهور خاتم پیامبران، دوره آخرالزمان و امت آخرین (به تعبیر قرآن کریم)، آغاز گشت.

قرآن کریم، کتاب جامع و کامل الهی، متناسب با دوره آخرالزمان نازل گشته، در سیره قولی و عملی، پیامبر خدا «ص»، و اهل بیت «ع»، شرح و بسط یافت. در اولین خطاب رسمی قرآنی به پیامبر عظیم‌الشأن، در سوره مزمل، با خطاب «یا ایها المزمل» (ای کسی که مسؤولیت سنگین مدیریت الهی را پذیرفته‌ای)، بر ماهیت مدیریتی نبوت و رسالت پیامبر آخرالزمان، تأکید شد.^۱ در سوره هود، «قصص انبیا و رسل الهی»، به عنوان «منبع ویژه تربیت مدیر اسلامی»، مورد تأکید ویژه قرار گرفت: «و کلا نقص علیک من انباء الرسل ما نثبت به فؤادک...» (هود/۱۲۰).

پس «قرآن کریم»، به عنوان «منبع اساسی و جامع مدیریت اسلامی» و «سیره پیامبر خدا» «ص» به عنوان «سیره مدیریت الهی»، دو منبع اولیه مدیریت اسلامی است که به طور طبیعی، نظام موضوعات و مسائل و گزاره‌های مدیریت اسلامی، در آنها مندرج است و نیازمند پژوهش و استخراج است.

در ادامه رسالت الهی، در «سیره ائمه اطهار» «ع»، مباحث مدیریت اسلامی، در سیره قولی و عملی معصومین «ع»، به عنوان تفسیر قرآن و سنت پیامبر «ص»، تنوع و گسترش وسیعی یافت.

مباحث مدیریت اسلامی، در سیره امیرمؤمنان «ع»، جلوه ویژه‌ای یافت؛ خطبه‌ها و نامه‌های حضرت، به خصوص، نامه مالک اشتر، نمونه‌هایی از مسائل مدیریتی اسلام است. به تدریج، با غربت و مظلومیت شیعه و حوزه‌های علمیه، مباحث اجتماعی - حکومتی شیعه، به حاشیه رانده شده، فردمحوری در تکالیف دینی، عمده وجهه همت حوزه‌ها گشت. تا این‌که با ظهور حضرت امام خمینی «ره» و با تأکید بر منظر ولایت مطلقه فقیه (یعنی ولایت فقیه بر تمام شؤونات اجتماعی و حکومتی)، انقلاب اسلامی ایران پیروز گشت؛ و با تأسیس جمهوری اسلامی ایران، اداره نظام، بر اساس ارزش‌های اسلامی، دغدغه متفکران متعهد حوزوی و دانشگاهی قرار گرفت.

حال، با گسترش اسلام در جهان و ضرورت شکل‌گیری (۱) «نظامات اسلامی در جوامع مسلمان»، (۲) «ارائه الگو به جهان بشری»، بایستی سازمان‌های متناسب با آموزه‌های اسلامی را طراحی و عملیاتی کرد.

۱- استفاده مدیریتی از آیه «یا ایها المزمل»، صرفاً، به جهت اشاره به پیشینه تاریخی مدیریت در قرآن است و نه مطالب دیگر.

علی‌رغم تلاش افراد حقیقی و حقوقی در تألیف کتب، مقالات، پژوهش‌ها و دیگر مطالعات انجام شده در زمینه مدیریت اسلامی، خلأ «نقشه جامع مبانی محتوایی، مسائل مدیریت اسلامی، مبانی روشی و الزامات اجرایی»، در این متون، به روشنی، دیده می‌شود.^۱ حال بعد از گذشت بیش از سه دهه از پیروزی انقلاب اسلامی ایران (بلکه رسیدن به چهل سالگی انقلاب)، و پیشرفت‌های علمی فراوانی که در این مدت در کشور رخ داده است، ضرورت دارد اندیشمندان اسلامی به طراحی و تدوین علم مدیریت اسلامی اهتمام بورزند؛ طراحی و تدوین چنین دانشی می‌تواند زمینه مناسبی برای تقویت کارآمدی شریعت مقدس اسلام و نظام اسلامی باشد.

برای اولین بار، علی‌رغم محدودیت‌های چندجانبه، الحمدلله، با تشکیل کارگروه بنیادین مدیریت اسلامی، در پژوهشکده مدیریت اسلامی، با حضور مراکز و پژوهش‌گران فعال قم و تهران در زمینه مدیریت اسلامی، و مشارکت ملی نخبگان مدیریت و علوم انسانی از طریق نشست‌های ملی و مصاحبه‌ها، پژوهش «نجما»، انجام پذیرفت؛ که با نهایه شدن بررسی و نقد چندمرحله‌ای توسط نخبگان حوزوی، دانشگاهی و اجرایی، ان‌شاءالله، قدم اساسی در تعریف منطقی، نظام‌یافته و هماهنگ طرح‌ها در زمینه پژوهش‌های مدیریت اسلامی، خواهد بود.

نکته: تدوین «نجما»، مخالف روند طبیعی شکل‌گیری علم مدیریت نیست؛ با این وجود کارگروه بنیادین معتقد است: فعالیت‌های مختلف محققین و صاحب‌نظران مدیریت اسلامی، در چهار چوب یک طرح قبلی منسجم، منطقی و به صورت هوشمندانه و هدفمند، می‌تواند همه فعالیت‌ها و تلاش‌ها را هماهنگ و هم‌افزا کند؛ در عین حال که در چارچوب الزامات اساسی مدیریت اسلامی، نظریه‌های متفاوت نیز، قابل پی‌گیری و تحقیق می‌باشد. مطلب دیگر آنکه، «نجما» قلمروهای پژوهش در مدیریت اسلامی را نشان می‌دهد؛ ضمن اینکه زمینه‌های جدیدی نیز، برای پژوهش‌های مدیریت اسلامی، پیشنهاد می‌کند.

گفتار سوم: هدف پژوهش

هدف اصلی و اهداف فرعی به این قرار است:

۱. هدف اصلی:

۱- در باب علم اداره جامعه و مدیریت سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی از منظر اسلام، اشخاص، گروه‌ها و مراکز اقدام به کتاب‌شناسی کرده‌اند که آمار آن تا سال ۱۳۹۰ (بنابر کتاب مآخذشناسی رهبری و مدیریت در اسلام، چاپ ۱۳۹۲ انتشارات دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین «ع»)، بیش از ۱۵۰۰ عنوان کتاب، مقاله، پایان‌نامه و پژوهش است. در ابتدای کتاب‌شناسی مذکور، منابع، بر اساس دو بخش مفاهیم نظری و مصادیق عملی، تنظیم شده است. بررسی این پژوهش‌ها، نیازمند اجرای طرح مستقلی در باب آسیب‌شناسی پژوهش‌های مدیریت اسلامی است.

هدف اصلی، طراحی «نجما» در حوزه پژوهش به عنوان مبنایی برای دستیابی به علم مدیریت اسلامی است.

۲. اهداف فرعی:

اهداف فرعی، طراحی و تدوین مبنای محتوایی، مسائل، مبنای روشی و الزامات اجرایی در مدیریت اسلامی است.

نکته: این نقشه در حوزه پژوهش، طراحی شده است و مبنای تولید محتوای مدیریت اسلامی، تدوین متون آموزشی تربیتی، برای مراکز آموزش عالی و مراکز تربیت مدیران، در سطوح مختلف خواهد بود.

به طور طبیعی نتایج درازمدت این پژوهش، تحقق بخشیدن به این آموزه‌ها در حوزه اجرایی در تمامی سطوح مدیران و بهره‌برداران است.

گفتار چهارم: بهره‌برداران (ذی‌نفعان)

۱. سیاست‌گذاران کلان اجتماعی،
۲. مراکز پژوهشی و علمی،
۳. مراکز اجرایی،
۴. بخش خصوصی.

گفتار پنجم: نتایج و کاربردها

۱. ارائه سند راهنمای طرح‌های پژوهشی مدیریت اسلامی،
۲. تبیین نظام موضوعات مبنایی و مسائل مدیریت اسلامی،
۳. ارائه موضوعات رساله‌ها و پایان‌نامه‌های ارشد و دکتری،
۴. زمینه‌سازی جهت تهیه متن درسی دانشگاهی و تربیت مدیران اجرایی کشور،
۵. ایجاد زمینه حل مسائل مدیریتی،
۶. شناسایی الزامات اجرایی و ارائه پیشنهادهای متناسب با آن‌ها، جهت پژوهش‌های اساسی و درازمدت مدیریت اسلامی،
۷. زمینه‌سازی جهت ایجاد تحول و ارتقای نظام مدیریت کشور بر مبنای آموزه‌های اسلامی.

نکته: راهبرد اساسی اسلام، عملیاتی کردن ارزش‌های دینی است.

شاخص‌های کمی ارزشهای کیفی دینی، در قرآن و سنت، به صورت انبوه مطرح شده‌اند که باید استنباط و تدوین گردد؛ مثلاً، در فرهنگ اسلامی، دادن زکات، شاخص کمی ملازم اقامه صلوه، تعریف شده است: «یقیمون الصلوه و یؤتون الزکوه» (لقمان/۴)؛ در سوره ماعون نیز،

شاخص کمی باور به قیامت، اهتمام به امر یتیمان، و مساکین معرفی شده است و بالعکس، فقدان این اهتمام را نشانه انکار عملی قیامت، و ریاکاری در نماز معرفی می‌کند.^۱ البته، در حال حاضر، پژوهش‌های مدیریت اسلامی، در آغاز راه دریافت و استخراج جلوه‌های تجربی این مفاهیم، از متون دینی، می‌باشد.

گفتار ششم: پیش‌فرض‌های اساسی^۲

این پیش‌فرض‌ها، هم در طراحی نقشه و هم در تولید محتوای آن، نقش اساسی دارد؛ بنابراین بدون در نظر گرفتن این «پیش‌فرض‌ها»^۳ نه به «نقشه مدیریت اسلامی» می‌توان رسید و نه می‌توان تولید محتوا کرد:

۱. واقعیتی و رای وجود انسان، وجود دارد؛ این واقعیت‌ها قابل شناخت یقینی است.
۲. خدا وجود مطلق، خالق موجودات، و پروردگار عالم وجود است؛ عالم وجود، شامل عالم مشهود و عالم غیب است.
۳. روی‌کرد اساسی و سرنوشت‌ساز اسلام، روی‌کرد الهی حق، ملازم با صداقت، عدالت، امانت، وفای به عهد و مانند آن و مقابله با روی‌کرد باطل است.
- در فرهنگ سکولار، ارزش‌ها صرفاً براساس منافع دنیوی ملی، گروهی و مانند آن تعیین می‌شود ولیکن در فرهنگ الهی منافع ملی و گروهی و مانند آن در چارچوب روی‌کرد الهی تعریف می‌شود.
۴. نظام عالم وجود (جهان، انسان و مانند آن) و همه تغییرات و تحولات آن، مبتنی بر قوانین ثابت الهی (سنت‌های الهی) است؛ این قوانین، برخی مطلق (سنت‌های قبل از عملکرد انسان مانند سنت هدایت و سنت وسوسه) و برخی مشروط (سنت‌های مشروط به عملکرد انسان مانند سنت استدراج و سنت ازدیاد ایمان) می‌باشند.
۵. «کتاب تکوین» (جهان خلقت، انسان و مانند آن) و «کتاب تشریح» (کتاب خدا و سنت انبیا و معصومین «ع»)، «منابع شناخت مدیریت اسلامی» است و «روش‌های پژوهش اجتهاد جامع»، «روش‌های نقلی و حیانی، عقلی، تجربی و شهودی» است.

۱ - «أرأیت الذی یکذب بالذین؟ فذلک الذی یدع الیتیم؛ و لا یحض علی طعام المسکین؛ فویل للمصلین الذین هم عن صلوتهم ساهون؛ الذین هم یراؤون...» (ماعون/۱-۶)

۲ - تحقیقات «نجما» عمدتاً اکتشافی است و فرضیه اولیه ندارد؛ ولی تکیه اساسی آن بر پیش‌فرض‌های تحقیق است.

۳ - پیش‌فرض‌ها از سنخ فلسفه علم است ولیکن بایستی توجه داشت که فلسفه علم به معنی رایج تاریخی تحلیلی، یک دانش پسینی است که پس از تولید یک دانش در طول زمان، نگاه درجه دو و از بالا به چگونگی تولید آن علم، روش، هدف، تحولات، تاریخچه و مانند آن انداخته می‌شود و این دانش درجه دو شکل می‌گیرد. در حالی که فلسفه علم پیشینی بر این نقشه حاکم است نه پسینی و مدعای «نجما» این است که می‌توان یک علم جدید مدیریتی بر اساس اسلام تولید نمود (یک فلسفه پیشینی دقیق و برنامه‌ریزی شده).

۶. «قرآن کریم»، تنها کتاب الهی است که از تبدیل و تحریف لفظی، مصون مانده است؛ از این رو، تنها کتاب الهی معصوم در جهان است که محور سنجش درستی و نادرستی بینش‌ها، گرایش‌ها و عملکرد فرد، خانواده، سازمان‌ها، نهادها و نظام اسلامی است.
 ۷. «عقل»، هم ابزار است و هم منبع؛ از این رو هم صلاحیت استنباط حقایق کتاب تکوین (نظام خلقت) و استنباط حقایق کتاب تشریح (کتاب و سنت) را دارد؛ و هم مبنای نظریه‌پردازی قرار می‌گیرد.
 ۸. «دین اسلام»، از فرهنگ جامع و کامل الهی قدرتمند و مخصوص به خود، برخوردار است و در تمام ساحت‌های زندگی انسان (فردی-اجتماعی، مادی-معنوی و دنیوی-آخروی) رهنمود دارد.
 ۹. «علوم انسانی»، متأثر از ارزش‌های فرهنگی حاکم بر ذهن و روح پژوهش‌گران و متخصصان و متأثر از محیط حاکم است.
 ۱۰. «علم مدیریت»، همچون علوم انسانی دیگر، علمی متأثر از فرهنگ (عقاید، بایده‌نبایدها و...) حاکم بر پژوهش‌گر علم مدیریت، مدیر و مانند آن است.
 ۱۱. «اسلام»، نظام مدیریتی خاص خود را دارا است؛ و این نگرش در حوزه توصیفات و تجویزات مدیریتی، حاکم است.
 ۱۲. برخی از دستاوردهای رایج علم مدیریت در پژوهش‌های مدیریت اسلامی مورد استفاده قرار می‌گیرد.
 ۱۳. روی‌کرد «نقشه جامع»، به «مدیریت اسلامی» (به عنوان مصداقی از علم دینی)، از حیث نقش تمام‌عیار مبنای مدیریت اسلامی، در مسائل مدیریت اسلامی (فرد، خانواده، گروه، سازمان، جامعه، نظام حاکم و مانند آن)، روی‌کردی حداکثری است. لیکن قضاوت نهایی در زمینه نسبت دستاوردهای تأسیسی اسلام، به دستاوردهای رایج حوزه‌های مختلف علم مدیریت، منوط به انجام طرح‌های پژوهشی در مسائل گوناگون مدیریت است.
 ۱۴. نسبت دستاوردهای سایر مدیریت‌ها (همچون مدیریت ژاپنی و مدیریت آمریکایی و مانند آن) به دستاوردهای مدیریت اسلامی، نسبت عموم و خصوص من وجه است؛ که یک حوزه مشترک و دو حوزه متمایز دارند.
 ۱۵. علم مدیریت، صرفاً ناظر به واقعیت‌ها و عینیت‌ها (اپژه‌ها) نیست و مسائل نظری توصیفی-تجویزی هم دارد که با یکدیگر، رابطه رفت و برگشتی دارند.
- «دین خدا» همیشه ابتدا به صورت عینی که همان مقام عصمت است جلوه‌گر می‌شود.

توصیفات و تجویزات دین از طریق «کتاب خدا» و «قول، فعل و تقریر این عینیت» به جامعه بشری عرضه می‌شود. لذا بشر با دو جلوه نظری و عملی دین که ملازم یکدیگرند مواجه می‌شود (از حضرت آدم «ع» تا آخرین خلیفه خدا، امام زمان «عج»).
مباحث توصیفی-تجویزی، و این الگوهای عملی دین اسلام، محک و معیار اندیشه‌ها و عملکردها است.

۱۶. ...

نکته: چارچوب اساسی «نجما» (پیش‌فرض‌های بالا) اجمالا، با پارادایم‌های اثباتی، تفسیری، انتقادی و مانند آن دارای اشتراکات و اختلافاتی است؛ از جمله آن که این پارادایم‌ها به قلمرو عالم مادی (طبیعت: عالم مشهود) محدود شده و قلمرو عالم معنوی (ملکوت: عالم غیب) را نادیده می‌گیرد.

گفتار هفتم: سؤال‌های پژوهش

«نقشه جامع مدیریت اسلامی» در حوزه پژوهش، ناظر به «مبانی محتوایی، مسائل، مبانی روشی و الزامات اجرایی» است؛ بنابراین، سؤالات پژوهش به شرح زیر، مطرح است:

۱. سؤال اصلی:

نقشه جامع مدیریت اسلامی در حوزه پژوهش، چیست؛ چگونه است و چرا؟

۲. سؤالات فرعی:

۱-۲. نقشه مبانی محتوایی مدیریت اسلامی در حوزه پژوهش، چیست؛ چگونه است و چرا؟

۲-۲. نقشه مسائل مدیریت اسلامی در حوزه پژوهش، چیست؛ چگونه است و چرا؟

۳-۲. نقشه مبانی روشی مدیریت اسلامی در حوزه پژوهش، چیست؛ چگونه است و چرا؟

۴-۲. نقشه الزامات اجرایی «نجما» در حوزه پژوهش، چیست؛ چگونه است و چرا؟

گفتار هشتم: منابع

منابع پژوهش در طراحی نقشه جامع و نیز، تدوین محتوا، به قرار ذیل است:

- قرآن و سنت معصومین «ع»، و ملحقات سنت (سیره متشرعه^۱، اجماع و مانند آن)،
- محک‌های عقلی و تجربی

۱- مقصود از «سیره متشرعه»، رفتار خاصی از مسلمانان است، که اولاً عمومیت داشته باشد، ثانیاً در یک روند معکوس به زمان معصوم «ع» متصل باشد و انکاری از جانب معصوم «ع» نداشته باشد.

- اسناد بالادستی
- دستاوردهای علمی پژوهشی صاحب نظران مسلمان و صاحب نظران بشری در عرصه مبانی و مسائل علوم انسانی و مدیریت^۱.

گفتار نهم: روش و فرایند طراحی «نجما»

با توجه به ابعاد کار، محدودیت‌ها و ملاحظات خاصی که در طراحی نقشه جامع، وجود داشت امکان استفاده از روشی واحد برای انجام پژوهش وجود نداشت؛ از این رو، به فراخور حال، از روش‌های مختلف پژوهش استفاده شده و اعتبارسنجی آن بر اساس نظر خبرگان و متخصصان مبتنی بر محک‌های قرآن و سنت، و عقل و تجربه، صورت گرفته است؛ فرایند فعالیتها به قرار ذیل است:

(۱) مراحل مقدماتی:

مرحله مقدماتی اول: تشکیل هسته اولیه کارگروه بنیادین، و شناسایی و تشکیل کارگروه‌های تخصصی:

- ✓ شناسایی افراد حقیقی و حقوقی با ویژگی‌های خاص زیر:
- تحصیلات و تخصص دانشگاهی در رشته مدیریت،
- تحصیلات حوزوی و مطالعات در رشته مدیریت اسلامی،
- سوابق تجربی مدیریتی.
- ✓ تشکیل کارگروه‌های تخصصی، شامل:
- افراد حقیقی و حقوقی،
- یک کارگروه اصلی^۲ و چند کارگروه فرعی^۳.

مرحله مقدماتی دوم: طرح پرسش اصلی: «نقشه جامع مدیریت اسلامی چگونه به دست می‌آید؟» و بررسی پاسخ آن از طریق:

- ✓ ارتباط با صاحب‌نظران حوزوی و دانشگاهی برای ارائه نظرات و طرح‌های پیشنهادی.

۱- روش هماهنگی و اعتبار دستاورد این منابع، در بخش چهارم: فصل اول: مبانی روشی، آمده است.

۲- هرگاه در این پژوهش، کارگروه بدون پرسوند به کار رود، منظور از آن «کارگروه بنیادین» است.

۳- گروه‌های فرعی حسب مورد و به فراخور نیاز، با تشخیص کارگروه اصلی، جهت بررسی موضوع، تشکیل و گزارش لازم را ارائه داده‌اند.

✓ بررسی متون و منابع از حیث وجود و یا عدم وجود نقشه جامع مدیریت اسلامی،

مرحله مقدماتی سوم: تعیین قواعد و چارچوب حاکم بر فعالیت گروه؛ کارگروه، در بررسی و تجزیه و تحلیل «نقشه‌های پیشنهادی اعضا»، مبتنی بر چارچوب زیر عمل کرده است:

✓ تدوین نظر هر یک از اعضای گروه در قالب «نقشه جامع مدیریت اسلامی پیشنهادی»،

✓ ارائه نظر هر یک از اعضا و بررسی آن در کارگروه به دو صورت:

- ارائه مکتوب:

الف. ارسال نظر پیشنهادی عضو به سایر اعضای کارگروه،

ب. اخذ بازخورد مکتوب اعضا،

- ارائه شفاهی:

الف. تشکیل نشست کارگروه، به منظور بررسی نظرات،

ب. مطرح شدن نقشه پیشنهادی به صورت شفاهی و با استفاده از

ابزارهای چندرسانه‌ای،

پ. نقد و بررسی (جزئی و کلی) نقشه پیشنهادی عضو در قالب «طرح

سؤالات»،

ت. پاسخ‌گویی به سؤالات مطرح شده توسط مسئول طرح.

✓ جمع‌بندی نظرات کارگروه، نسبت به نقشه مطرح شده،

۲) مراحل تدوین نجما:

مرحله اول: ارائه نقشه‌های پیشنهادی در کارگروه:

ارائه نقشه پیشنهادی هر یک از اعضا و نقد و بررسی آن، با رعایت چارچوب تعیین شده،

مرحله دوم: تدوین ابتدایی نقشه جامع:

جمع‌بندی مجموعه نقشه‌های ارائه شده، و طراحی «نقشه جامع پیشنهادی اولیه» توسط مسئول کارگروه،

مرحله سوم: تدوین ویرایش اول «نجما»:

بررسی «نقشه جامع پیشنهادی اولیه»، و نهایی کردن آن در کارگروه، طی فرایند

زیر:

- ✓ ارسال «نقشه جامع پیشنهادی اولیه^۱»، برای اعضای گروه،
- ✓ دریافت نظر کارشناسی اعضا به صورت مکتوب،
- ✓ تشکیل نشست کارگروه، جهت بررسی و نقد نظرات و پیشنهادات،
- ✓ تجزیه تحلیل و بررسی انتقادات و نقطه نظرات افراد،
- ✓ جمع‌بندی و اعمال اصلاحات نسبت به «نقشه جامع پیشنهادی اولیه»،
- ✓ بررسی و تبادل نظر تا رسیدن به اقتناع و اشباع نظری نسبت به مسائل (جزئی و کلی)،
- ✓ اخذ توافق حداقل «نصف+۱» نظر اعضا در مورد کل نقشه و اجزای آن،
در راستای افزایش اعتبار پژوهش،

این مرحله، از آذر سال ۱۳۹۰ تا آبان ۱۳۹۲، به تدوین ویرایش اول «نجما»، انجامید.

مرحله چهارم: بررسی ویرایش اول «نجما»:

دی ماه ۱۳۹۱، در نشست ملی اول در تهران، به میزبانی دانشکده مدیریت دانشگاه شهید بهشتی، ویرایش اول، به نقد و بررسی جامعه علمی نائل شد؛ خلاصه جریان نشست اول در ادامه کتاب، ارائه شده است.

مرحله پنجم: تدوین ویرایش دوم «نجما»:

نقدهای نشست ملی اول، با بررسی‌های مجدد، به تدوین ویرایش دوم «نجما»، در اردیبهشت ۱۳۹۳، انجامید.

مرحله ششم: بررسی ویرایش دوم «نجما»:

ویرایش دوم، در نشست ملی دوم در مشهد مقدس، در تاریخ خرداد ۱۳۹۳، در معرض نقد و بررسی جامعه علمی قرار گرفت؛ خلاصه جریان نشست دوم و مباحثات با جامعه علمی، در قسمت نشست‌ها، ارائه شده است.

مرحله هفتم: تدوین ویرایش سوم «نجما»:

با توجه به نقد و بررسی‌ها، و مباحثات مجدد کارگروه بنیادین، در اردیبهشت سال ۱۳۹۴ به تدوین سومین ویرایش نقشه انجامید.

مرحله هشتم: بررسی ویرایش سوم «نجما»:

۱- در این پژوهش تعداد ۱۸ «نقشه مدیریت اسلامی پیشنهادی اولیه» توسط اعضای کارگروه، بررسی و مورد نقد و ارزیابی قرار گرفته که هر کدام حداقل دو و در مواردی تا چهار نشست کارگروه را به خود اختصاص داده است (گزارش تفصیلی این ۱۸ نقشه در اسناد پشتیبان به نحو نشر مستقل، ان شاء الله، خواهد آمد).

از ابتدای تابستان ۱۳۹۴ ویرایش سوم «نجما»، جهت مصاحبه، همراه با پرسش نامه، در اختیار تعدادی از استادان مدیریت و علوم انسانی قرار گرفت؛ و طی ۳ ماه، از مرداد ۱۳۹۴ تا مهر ۱۳۹۴، این مصاحبه‌ها انجام پذیرفت.

گزارش این مصاحبه‌ها، در قسمت مصاحبه‌ها آورده شده است.

مرحله نهم: تدوین ویرایش چهارم «نجما»:

مبتنی بر مصاحبه‌ها، ویرایش چهارم «نجما»، در قالب کتاب «پیش‌نویس نقشه جامع مدیریت اسلامی، به همراه نقد و بررسی علمی استادان مدیریت و علوم انسانی»، از آبان ۱۳۹۴، تا آبان ۱۳۹۵، تدوین گردید.

مرحله دهم: بررسی ویرایش چهارم «نجما»:

نشست ملی سوم استادان مدیریت و علوم انسانی، در مشهد مقدس، در بهمن ماه ۱۳۹۵، در بررسی نهایی «نجما» برگزار گردید که اجماع نسبی نخبگان را به همراه داشت.

مرحله یازدهم: تدوین ویرایش پنجم «نجما»:

بر مبنای نشست ملی سوم، و مباحث مجدد کارگروه، ویرایش پنجم نجما، در مهرماه ۱۳۹۶، به سرانجام رسید؛ در ادامه اصلاحات و تنظیم موضوعی مصاحبه‌ها، انجام پذیرفت.

مرحله دوازدهم: تدوین ویرایش ششم «نجما»:

بررسی مباحث نشست ملی سوم، در کارگروه، منجر به تکمیل مباحث نشست، و تدوین آن، به عنوان گزارش علمی نشست ملی سوم، انجام پذیرفت؛ در ادامه، مباحثی شرح گونه برای متن ویرایش پنجم «نجما»، به عنوان نکات ذیل مباحث، غنی سازی شد که ویرایش ششم «نجما» به همراه تنظیم موضوعی مصاحبه‌ها و گزارش علمی نشست‌های ملی، در قالب کتاب «نقشه جامع مدیریت اسلامی، ویرایش ششم»، «به همراه نقد استادان مدیریت و علوم انسانی» (مصاحبه‌ها و نشستها) حاصل گشت.

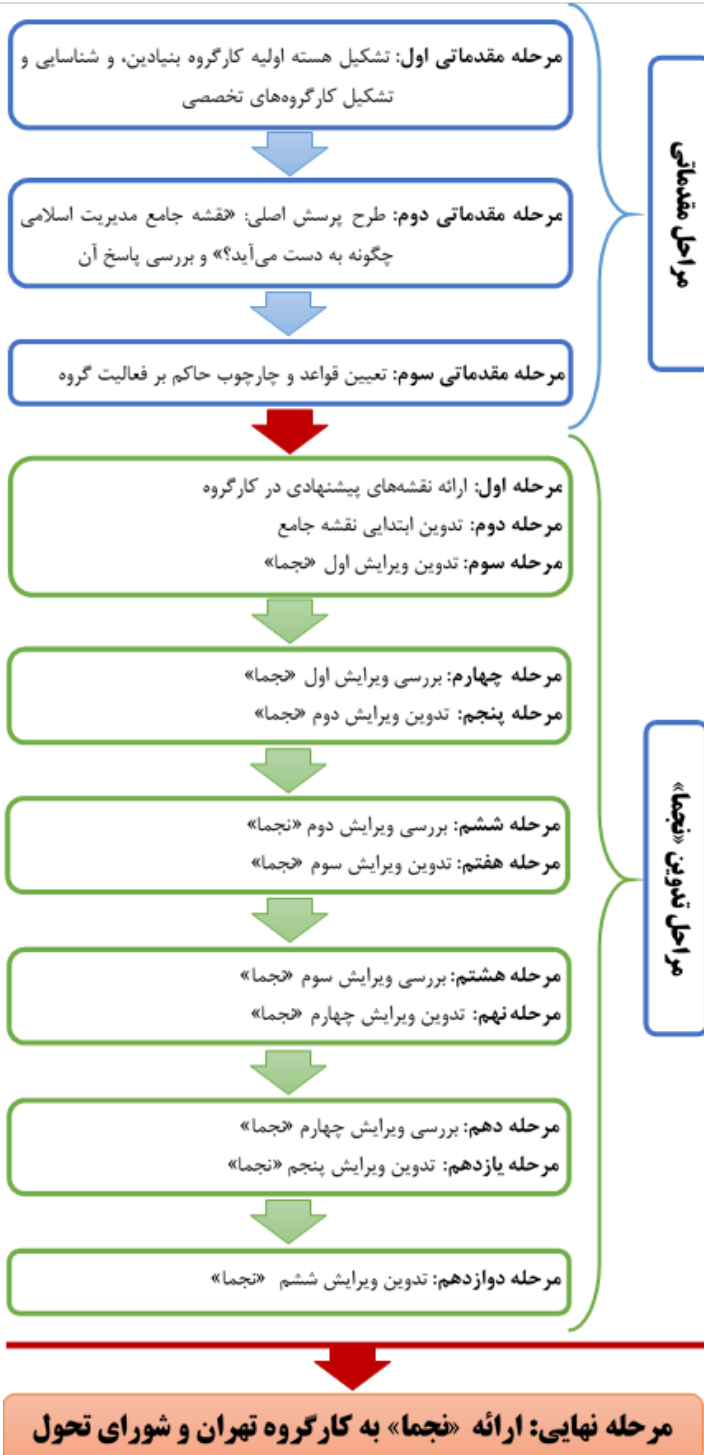
۳) مرحله نهایی: ارائه «نجما» به کارگروه تهران و شورای تحول:

ارائه کتاب «نجما»، ویرایش ششم به کارگروه مدیریت و شورای تحول، جهت طی مراحل مورد نیاز برای بررسی متن «نجما»، ویرایش پنجم، به عنوان سند راهنمای پژوهش‌های مدیریت اسلامی.

این مجموعه، نمونه ای مبارک از کار جهادی در یک عرصه علمی با مشارکت جامعه علمی حوزه و دانشگاه می باشد؛ که به لطف الهی سامان یافته است.

روش، فرایند و مراحل طراحی نقشه، در نمودار ۴ نشان داده شده است:

نمودار ۴: روش و فرایند طراحی نقشه جامع مدیریت اسلامی «نجما»

نکته ۱: در تمامی جلسات کارگروه بنیادین، با حفظ قدر متیقن‌های علمی، اجماع‌های نسبی در طراحی «نجما» و تولید محتوا، مبتنی بر روش اجتهاد جامع در مدیریت اسلامی صورت گرفته و صورت خواهد گرفت.

نکته ۲: در تدوین «نقشه علم اسلامی»، از دو راهبرد کلی می‌توان استفاده کرد: «راهبرد اول»، استقرای مفاهیم موجود در یک علم و دسته‌بندی و تبیین آن‌ها بر اساس نظام ارزشهای اسلامی است.

«راهبرد دوم»، تحلیل منطقی موضوع مورد مطالعه و دسته‌بندی حوزه‌هایی است که می‌توان در آن‌ها مبتنی بر نظام ارزش‌های اسلامی، پژوهش کرد.

در صورتی که نقشه‌ای با راهبرد اول تهیه شده باشد، طبعاً شکل‌گیری و استقرار علم از مقدمات آن خواهد بود؛ حال آن که هنوز، تفصیلاً، علم مدیریت اسلامی شکل نگرفته و مستقر نمی‌باشد؛ از این رو، «نجما»، بر اساس راهبرد دوم، تدوین گردیده است که به طبیعت موضوع مدیریت، از منظر اسلام، پرداخته است و بسط زیرمجموعه‌های آن در هر زمان با اقتضائات آن زمان، می‌تواند همراه باشد که عرصه پژوهش‌های تفصیلی است.

بنابراین، سرعنوان‌های نقشه به صورت منطقی و اجمالی، همه عناوین حال و آینده مدیریت را دربرمی‌گیرد.

نکته ۳: نقشه جامع براساس دیدگاه‌های قطعی قرآن و سنت چهارده معصوم «ع»، عقل و تجربه پیش رفته است؛ و در موارد ظنی، آن‌جا که دیدگاه مشترکی در میان صاحب‌نظران غلبه دارد و در منطق «نجما» با مباحث مدیریت اسلامی هماهنگ است، آن دیدگاه، مبنای واقع شده است ولی در موارد تفاوت دیدگاه صاحب‌نظران، انتخاب با اجماع نسبی صورت گرفته است.^۱

نکته ۴: همگرایی نسبی در جامعه علمی، نیازمند زمان و سازوکار مدیریتی مناسب است؛ چرا که طرح تحول، بدون سازوکار، قابل انجام نیست؛ حال آنکه، هنوز ابزارهای حداقلی هم برای یک حرکت علمی در باب علوم انسانی فراهم نشده است؛ تحول علوم انسانی، ابتداء، نیازمند تحول در ساختارهای مرتبط با تحول است و سپس با گزینش مدیریت‌های کارآمد و خبگان فارغ از مشغله‌های متعدد و فراوان، امکان‌پذیر است.^۲

۱ - برای انعکاس دیدگاه‌های دیگر، ان‌شاءالله جلد‌های مجزایی، به عنوان اسناد پشتیبان منتشر خواهد شد؛ چرا که دیدگاه‌های متفاوت را نمی‌توان در یک نقشه واحد آورد؛ با این وجود، عمده دیدگاه‌های دیگر، ضمن مباحثه علمی کارگروه بنیادین، با جامعه علمی در قالب مصاحبه‌ها، به ضمیمه نقشه جامع در ویرایش چهارم عرضه شد و در ویرایش‌های پنجم و ششم، مباحث نشست‌های ملی اول تا سوم، نیز، اضافه شده است.

۲ - علی‌رغم این محدودیت‌ها، شکل‌گیری «نجما» نمونه‌ای از کار جهادی است.

